

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nikoletta Vajda-Nagy

Spremljanje medijev slovenske manjšine v Porabju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nikoletta Vajda-Nagy

Mentorica: red. prof. dr. Monika Kalin Golob
Somentorica: doc. dr. Nataša Gliha Komac

Spremljanje medijev slovenske manjšine v Porabju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

*Iskrena hvala mentorici in somentorici za prijazno pomoč,
strokovne napotke in predloge pri izdelavi diplomskega dela.
Zahvaljujem se tudi svoji družini, posebej sestri Aniti za podporo,
zaupanje in vlivanje poguma.
In nenazadnje hvala vsem, ki ste mi kakorkoli pomagali in verjeli vame.*

Spremljanje medijev slovenske manjšine v Porabju

V diplomskem delu so predstavljeni mediji slovenske manjšine v Porabju in njihovo spremljanje. Opisane so značilnosti slovenske manjšine v Porabju, njena organiziranost in delovanje. Namen diplomskega dela je preučiti prisotnost, značilnosti in spremljanje manjšinskih medijev v slovenskem jeziku v Porabju, saj so manjšinski mediji v manjšini lastnem jeziku za manjšino, njeno obveščanje, nemoteno življenje in delovanje izjemnega pomena. Za prikaz spremljanja manjšinskih medijev med prebivalci Porabja je bila izvedena anketa, ki podrobneje prikazuje **stanje manjšinskih medijev v Porabju** (njihovo branost, gledanost in poslušnost) in **pogled manjšine na lastne medije, predvsem na njihove vsebine**. Glede na mnenja anketiranih pripadnikov slovenske narodne skupnosti in rezultate ankete je bila narejena tudi interpretacija ankete, ki skupaj z rezultati ankete in njihovo naknadno obdelavo predstavlja raziskovalni del naloge. V raziskavo so bili vključeni naročniki manjšinskega časopisa Porabje in uredniki vseh treh manjšinskih medijev. Pridobljeni podatki bodo služili kot smernice urednikom porabskih slovenskih medijev.

Ključne besede: narodna manjšina, manjšinski mediji, slovensko Porabje.

Consumption of the Slovene minority media in the Slovene Raba Region (Porabje) in Hungary

The graduate thesis presents the Slovene minority media in the Slovene Raba Region in Hungary and the consumption of its contents. It describes the characteristics, organizational structure and the activities of the Slovene minority in this region. The graduate thesis aims to examine the presence, the features and the consumption of the minority media, informing in Slovene in the Slovene Raba Region in Hungary because having minority media in the language of the minority is essential for the informing, undisturbed life and activities of a minority. To demonstrate the consumption of the minority media a survey was conducted among the locals of the Slovene Raba Region which shows the **situation of the minority media** in detail (readership, viewer ratings and listener numbers) and the **attitude of the minority towards its own media, especially towards its content**. Considering the opinion of the Slovene ethnic minority members who attended the survey and the results of the survey an interpretation was prepared which, with the results of the survey and their posterior analysis, makes the research part of the graduate thesis. Into the survey were included the subscribers of the minority magazine Porabje and the editors of the three minority media. The obtained information will be used as guidelines to the editors of the Slovene media in the Raba Region.

Key words: ethnic minority, minority media, Slovene Raba Region.

KAZALO

KAZALO SLIK IN PREGLEDNIC	7
1 UVOD	8
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	10
2.1 NARODNA MANJŠINA	11
2.2 ETNIČNOST IN IDENTITETA	13
2.3 MANJŠINSKI MEDIJI IN NJIHOVA VLOGA	15
3 O PORABJU	18
3.1 GEOGRAFSKE IN ZGODOVINSKE ZNAČILNOSTI	18
3.2 GOSPODARSKE RAZMERE	20
3.3 ORGANIZIRANOST SLOVENCEV	21
3.3.1 PRAVNA ZAŠČITA	21
3.4 STIKI S SLOVENIJO	22
3.5 JEZIK	23
4 MEDIJI SLOVENSKE MANJŠINE V PORABJU	26
4.1 ČASOPIS PORABJE	27
4.2 TELEVIZIJSKA ODDAJA SLOVENSKI UTRINKI	30
4.3 RADIO MONOŠTER	31
5 SPREMLJANJE MEDIJEV SLOVENSKE MANJŠINE V PORABJU	34
5.1 OBČINSTVO, DOSTOPNOST IN SPREMLJANJE MEDIJEV SLOVENSKE MANJŠINE V PORABJU IZ PERSPEKTIVE UREDNIŠTEV	34
5.2 RAZISKAVA O SPREMLJANJU MEDIJEV SLOVENSKE MANJŠINE V PORABJU	36
5.2.1 <i>METODOLOŠKA IZHODIŠČA</i>	36
5.2.1.1 <i>NAMEN VPRAŠALNIKA</i>	36
5.2.1.2 <i>SUBJEKTI VPRAŠALNIKA</i>	37
5.2.1.3 <i>ČAS ANKETIRANJA</i>	37
5.2.2 <i>OBDELAVA IN INTERPRETACIJA IZIDOV VPRAŠALNIKA</i>	37
5.2.2.1 <i>LETO ROJSTVA</i>	38
5.2.2.2 <i>SPREMLJANJE MEDIJEV GLEDE NA JEZIK</i>	38
5.2.2.3 <i>MEDIJI, KI JIH SPREMLJAJO PORABSKI SLOVENC</i>	40
5.2.2.4 <i>RAZLOGI ZA SPREMLJANJE NAŠTETIH MEDIJEV</i>	41

5.2.2.5 RAZLOGI ZA NESPREMLJANJE NAŠTETIH MEDIJEV.....	43
5.2.2.6 JEZIK SPREMLJANJA NAŠTETIH VSEBIN.....	44
5.3.7 SPREMLJANJE VSEBIN ZARADI JEZIKA	46
5.3.8 SPREMLJANJE VSEBIN ZARADI ZANIMANJA ZANJE.....	47
5.2.2.9 NESPREMLJANJE VSEBIN MANJŠINSKIH MEDIJEV IN RAZLOGI ZA TO ..	47
5.2.2.10 VSEBINE, KI JIH ANKETIRANCI PRI NAŠTETIH MEDIJIH POGREŠAJO ..	49
5.3 ZAKLJUČKI	50
6 SKLEP	53
7 LITERATURA	56
PRILOGE	58
PRILOGA A: POGOVOR Z MARIJANO SUKIČ, UREDNICO ČASOPISA PORABJE	58
PRILOGA B: POGOVOR Z IBOLYO DONCSECZ, UREDNICO TELEVIZIJSKE	
ODDAJE SLOVENSKI UTRINKI.....	60
PRILOGA C: POGOVOR S FRANCEKOM MUKIČEM, UREDNIKOM RADIA	
MONOŠTER.....	61
PRILOGA Č: VPRAŠALNIK	62

KAZALO SLIK IN PREGLEDNIC

Slika 5.1: Starost anketirancev	38
Preglednica 5.1: Jezik spremljanja medijev	38
Slika 5.2: Spremljanje medijev glede na jezik po starostnih skupinah	39
Preglednica 5.2: Spremljanje medijev med porabskimi Slovenci	40
Preglednica 5.3: Spremljanje posameznih medijev po starostnih skupinah	41
Preglednica 5.4: Razlogi za spremljanje časopisa Porabje	41
Preglednica 5.5.: Razlogi za spremljanje Radia Monošter	42
Preglednica 5.6: Razlogi za spremljanje televizijske oddaje Slovenski utrinki	43
Preglednica 5.7: Razlogi za nespremljanje Radia Monošter	44
Preglednica 5.8: Razlogi za nespremljanje televizijske oddaje Slovenski utrinki	44
Preglednica 5.9: Spremljane vsebine v slovenskem in madžarskem jeziku ter porabskem narečju	44
Preglednica 5.10: Spremljane vsebine po starostnih skupinah	45
Preglednica 5.11: Spremljane vsebine zaradi jezika	46
preglednica 5.12: Spremljane vsebine zaradi zanimanja	47
Preglednica 5.13: Nespremljane vsebine zaradi neznanja slovenskega knjižnega jezika	47
Preglednica 5.14: Nespremljane vsebine zaradi neznanja slovenskega porabskega narečja ...	48
Preglednica 5.15: Nespremljane vsebine zaradi nezanimanja	48

1 UVOD

Tema diplomskega dela so manjšinski mediji v slovenskem jeziku v slovenskem etničnem prostoru v Porabju na Madžarskem. Naloga izpostavlja vlogo spremljanja manjšinskih medijev pri ohranjanju jezika in nacionalne identitete porabskih Slovencev.

Manjšinski mediji na eni strani zagotavljajo informiranje manjšine (o političnih, gospodarskih, kulturnih ipd. dogodkih) in posredujejo informacije o njih, na drugi strani pa ohranjajo in razvijajo jezik in kulturo. Zelo pomembni so kot dejavnik samozavedanja in posledično morebitnega nadaljnjega delovanja manjšine. Šele informiranost o dogajanju znotraj manjšine in poznavanje lastne problematike lahko sprožita reakcije, ki so vidne tudi navzven in predstavljajo manjšinsko skupnost kot opaznega preoblikovalca družbenega, kulturnega in političnega prostora.

Cilj diplomskega dela je predstaviti manjšinske medije v slovenskem jeziku v Porabju in ugotoviti, zakaj jih porabski Slovenci spremljajo ter katere vsebine so najbolj spremljane in pogrešane.

Izhodišče naloge je, da so manjšinski mediji pomembni za slovensko narodno skupnost v Porabju na Madžarskem, saj vplivajo na njeno identiteto in zavest že s prisotnostjo slovenskega jezika v tujejezičnem okolju.

Ključna hipoteza naloge je, da porabski Slovenci spremljajo manjšinske medije kot dopolnilo k večinskim medijem v madžarskem jeziku zaradi novic o življenju slovenske manjšine, poročil in objav dogodkov in prireditev slovenske skupnosti.

V prvem delu naloge (poglavji Teoretična izhodišča in O Porabju) so najprej opisani koncepti narodna manjšina, etničnost in identiteta ter manjšinski mediji in njihova vloga, sledi pa sociolingvistična predstavitev Porabja, njegovih zgodovinskih in geografskih značilnosti ter simbolov, dejavnikov in značilnosti, s katerimi se Slovenci v Porabju identificirajo. Predstavljene so tudi ključne informacije o preteklem in sodobnem življenju v slovenskem etničnem prostoru na Madžarskem.

V empiričnem delu naloge (poglavji Mediji slovenske manjšine v Porabju in Spremljanje medijev slovenske manjšine v Porabju) so najprej predstavljeni manjšinski mediji v slovenskem jeziku v Porabju, ki pomembno doprinašajo k ohranjanju slovenskega jezika in kulture, ter njihovo spremljanje med porabskimi Slovenci.

Navedene so tudi težave, s katerimi se srečujejo uredniki medijev, tj. pomanjkanje kadrov in denarja ter »umiranje« jezika.¹ Poglavji metodološko temeljita na vodenih pogovorih z uredniki slovenskih manjšinskih medijev v Porabju in rezultatih raziskave o spremljanju manjšinskih medijev v Porabju, ki sem jo jeseni 2008 izvedla med porabskimi Slovenci. Uredniki vseh treh medijev v Porabju so odgovarjali na vprašanja, kdo je njihovo občinstvo, kakšna je jezikovna politika časopisa in ali že imajo kakšno raziskavo o spremljanju medijev.

V okviru raziskave sem pripravila kratek anketni vprašalnik (gl. prilogo Č, stran 57), v katerem me je zanimalo, katere porabske medije spremlja občinstvo. Vprašala sem, katere vsebine spremljajo, v katerem jeziku in katere vsebine v posameznem mediju pogrešajo. Ugotavljala sem tudi, katere vsebine spremljajo zaradi zanimanja za tematiko in katere zaradi jezika.

Ker menim, da je najbolj pomembno mnenje občinstva o manjšinskih medijih, sem se pri raziskavi osredotočila na vsebino medijev. Raziskala sem, katere vsebine občinstvo najraje spremlja in katere pogreša. Tako bodo pridobljeni podatki koristni tudi oziroma predvsem za urednike manjšinskih medijev.

¹Tu bi bilo morda bolj smiselno govoriti o jezikovnem pešanju. Pojem jezikovno pešanje se nanaša na proces, v katerem jezik, ki se je običajno uporabljal kot jezik domačinske jezikovne skupnosti, izgubi neko področje (ali del) rabe znotraj te skupnosti, večinoma zaradi pritiska enega ali več tekmovalnih jezikov, zaradi množičnega preseljevanja ali „zdesetkane“ domače govorne skupnosti. Jezikovno pešanje ima lahko okoljske, politične, družbenoekonomske, demografske in ideološke vzroke; zrcali se predvsem v ogroženem statusu jezika, statistično ugotovljivem iz upadanja števila (dobrih) govorcev, jezikoslovno pa v izgubi jezikovne spretnosti članov jezikovne skupnosti, pojemanju funkcionalne rabe jezika, spodjedanju jezikovnega sistema in prevladujoči navzočnosti drugega jezika, bodisi krajevnega bodisi državnega tekmeča, ali zelo pogosto večjega mednarodnega jezika (Pierre Swiggers: Two concepts of language endangerment: language obsolescence and language death).

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

Poglavje je namenjeno predstavitvi in obrazložitvi ključnih pojmov in konceptov, ki so pomembni za nadaljnje razumevanje besedila. Opredeljeni so pojmi narodna manjšina, etničnost in identiteta ter manjšinski mediji in njihova vloga.

Slovenska manjšina v Porabju se razlikuje od večinskega (državnega) naroda po svojem jeziku, pa tudi po nejezikovnih, specifičnih kulturnih značilnostih (tradicionalnih dejavnostih, običajih, posebnih ljudskih praznikih) in etnični identiteti.

Območje je več kot tisoč let dvojezično. Na podeželju še govorijo porabsko slovensko narečje kot materni jezik, prebivalstvo v mestu pa govori madžarski jezik. Ozemlje slovenskega Porabja je bilo jezikovno, kulturno in gospodarsko izolirano od slovenskega naroda in od zunanjih madžarskih vplivov. Etnična identiteta se je ohranjala kot identiteta regionalne in lokalne pripadnosti, ne pa v razmerju do skupne slovenske identitete. (Bernjak 2004, 14). Bernjakova v svoji knjigi *Slovenščina in madžarščina v stiku* (2004) govori o etnolingvistični identiteti manjšinskih skupnosti, ki je odvisna od etnične vitalnosti skupnosti, tj. od strukturnih spremenljivk, kot so demografska sestava, status manjšinskih skupnosti ter recepcija etničnih mej in skupin. Ugotavlja, da lahko specifična interakcija teh spremenljivk vodi do treh hipotetičnih oblik spremembe etnične skupnosti: a) do popolne stagnacije razvoja manjšinske skupnosti oziroma v njeno postopno odmiranje, b) do stalnih socialnih in kulturnih sprememb, c) do progresivne asimilacije. Obliki a) in c) sta značilni za Porabje, oblika b) pa bi lahko predstavljala perspektive madžarske narodne skupnosti v Sloveniji (Bernjak 2004, 25).

Vprašanje identitete posameznikov slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem je zapleteno. Le če poznamo in razumemo zgodovinska dejstva, ki so privedla do oblikovanja identitete slovenske manjšine v Porabju, lahko dojamemo njeno današnje stanje (gl. 3. poglavje).

Slovensko Porabje je tipičen primer, kjer je vidno, kako državna meja pusti na ljudeh neizbrisen pečat, še posebej, če prebivalce loči od sorodnikov in prijateljev ter jih pusti v izolaciji. Porabski Slovenci so bili desetletja ločeni od »matične domovine«. Živel so brez kakršnihkoli stikov z »domovino slovenskega naroda«. Zavest o pripadnosti teh ljudi slovenskemu narodu je močno prizadela tudi železna zavesa, ki jim je desetletja preprečevala stike s sorodniki, prijatelji, znanci in svetom onkraj »železne zaves« ter jih držala v izolaciji. Kljub temu so ohranili svoj slovenski jezik in slovensko kulturo.

2.1 NARODNA MANJŠINA

Pojem manjšina je v Enciklopediji Slovenije (1993, 304) opredeljen kot družbena skupnost, ki se od večinskega prebivalstva razlikuje po narodnosti, veri, jeziku ali drugih značilnostih. Klasične narodne manjšine so deli narodov, ki so zaradi zgodovinskih okoliščin ostali zunaj mej države matičnega naroda.

V literaturi je težko najti enotno definicijo pojma manjšine. Najbolj znana je Capotortijeva definicija manjšine: »Manjšina je skupina, ki je številčno podrejena ostali populaciji in je v nedominantni poziciji, sestavljena je iz prebivalcev države, ki imajo posebne etnične, verske ali jezikovne značilnosti in ki kažejo občutek solidarnosti z namenom ohranjanja teh značilnosti« (Trop 2002, 433).

Splošne opredelitve manjšine, ki bi bila sprejeta po vsem svetu, ni, saj se pogled na to, kaj manjšina je, razlikuje od države do države, sploh pa med celinami (Petrič 1977, 77). V Evropi z manjšinami mislimo predvsem na narodne manjšine. Definicije se razlikujejo tudi zaradi različnega zgodovinskega procesa nastanka držav; države v Evropi so nastale kot proces želja in hotenj posameznih narodov, manjšine pa so tisti deli narodov, ki živijo zunaj meja držav svojega 'matičnega' naroda ali pa nimajo svoje države (Komac 2002, 17). Na drugih celinah so države nastajale na drugih temeljih in ne v tolikšni meri kot proces oblikovanja narodov, kot je to potekalo v Evropi.

Narodne manjšine naj bi po nekaterih podatkih predstavljale sedmino prebivalstva Evrope. Kljub temu mnogi avtorji opozarjajo, da »populacij, ki naj bi sodile pod režim manjšinskega varstva, še ni nihče natančno določil« (Komac 2002, 16–17). Komac ločuje pet vrst manjšin:

1. klasične narodne manjšine, ki jih obravnava tradicionalni sistem zaščite manjšin – gre za dele naroda, ki so po pridobitvi svojih nacionalnih držav ostali zunaj meja te države;
2. manjši narodi, ki v celoti ali v pretežnem delu živijo v okviru določene države (na primer Baski, Katalonci);
3. razpršene narodne skupnosti (Romi) ali religiozne manjšine (Judje);
4. domorodne populacije (Sami, Inuiti);
5. emigrantske populacije ali »novodobne« narodnostne skupnosti.

Opredelitev pojma manjšina je največkrat rezultat zgodovinsko-političnega razvoja. Ko so o varstvu manjšin govorili pred prvo svetovno vojno, je šlo predvsem za varstvo verskih manjšin. Sistem zaščite narodnih manjšin se je začel razvijati s prvo svetovno vojno in po njej. Značilnost tega obdobja je bila še vedno neučinkovita zaščita manjšin. Po drugi svetovni vojni se je varstvo manjšin pričelo prepoznavati kot porok miru v odnosih med državami. V

Ustanovni listini Organizacije združenih narodov (OZN) problematika manjšin ni omenjena (Komac 2002a, 90–91). Je pa v tem dokumentu omenjena prepoved vsakršne diskriminacije, med drugim tudi glede na narodnost, vero in jezik (Petrič 1977, 53). V času obstoja OZN je bilo sprejetih veliko mednarodnopravnih dokumentov, ki se pretežno posredno nanašajo na varstvo manjšinskih pravic (Petrič 1977, 66), dani pa so bili tudi številni predlogi za definiranje pojma narodne manjšine, vendar obče sprejete definicije do sedaj še niso uspeli pripraviti.

Po definiciji generalnega sekretarja OZN iz leta 1950 se naziv manjšina običajno uporablja za opredelitev narodne ali podobne skupnosti, ki se loči od prevladujočega dela prebivalstva v državi. Po tej študiji so pripadniki manjšine le državljani države, ne pa tudi tuji državljani. Poročilo omenja, da je treba imeti za manjšino tudi najmanjšo skupino, ki še ustreza navedenim značilnostim. Za opredelitev neke skupine kot manjšine in s tem tudi za minimum manjšinskih pravic torej ni potrebno določeno število ali odstotek manjšinskega prebivalstva (Petrič 1977, 82–84).

Podkomisija za preprečevanje diskriminacije in varstvo manjšin, ki deluje v okviru OZN, je oblikovala definicijo, po kateri je manjšina nedominantna skupina prebivalstva neke dežele, ki ima »etnične, verske ali jezikovne značilnosti in tradicije, različne od ostalega prebivalstva, in jih želi ohranjevati« (Petrič 1977, 80).

Komac (1990, 2) trdi, da se tipične narodne manjšine, ki predstavljajo avtohtone populacije zunaj meja matičnega naroda »od večinskih narodov razlikujejo po jeziku, zgodovinskem spominu, narodnostnem značaju in kulturi ter stremijo k ohranjanju omenjenih narodnostnih posebnosti«. Ugotavlja (Komac 1990, 3–4), da je manjšina zgodovinska kategorija, ki jo je treba obravnavati kot subjekt, ki se zgodovinsko razvija, saj »ne gre za statično tvorbo, ampak za specifično družbeno skupino, ki v svojo najširšo kulturo interiorizira določen obseg spoznanj in dosežkov širšega kulturnega in političnega okolja, v katerem živi, ter jih v določenem obsegu dopolnjuje z lastno politično in kulturno tradicijo, pa tudi s tisto, ki se razvija na relaciji manjšina–matica«.

Madžarski narodnostni zakon (1993) v temeljnih določilih v 1. členu opredeljuje narodno ali etnično manjšino kot »tisto, ki je avtohtona etnična skupnost in ki na ozemlju Republike Madžarske živi vsaj eno stoletje; ki je v krogu prebivalstva države v številčni manjšini, njeni pripadniki so madžarski državljani in jih od preostalega dela prebivalstva ločijo lasten jezik, kultura in izročilo, hkrati pa izpričujejo tako zavest o pripadnosti, ki je usmerjena na ohranitev jezika, kulture in izročila, na izražanje in zaščito zgodovinsko izoblikovanih skupnostnih interesov«. Gre torej za tradicionalni koncept etničnega. Tako ga pojmujejo tudi Slovenci v

Porabju, saj so v raziskavi Inštituta za narodnostna vprašanja iz Ljubljane z naslovom *Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru* (Nečak - Lük 1993) povečini odgovorili, da je materni jezik najpomembnejši razlog pri opredeljevanju za Slovenca ali Madžara. Prav tako je zanje pomembna narodnost matere, objektivni kriteriji pa so po njihovem mnenju najpomembnejši kazalci etnične pripadnosti. To na neki način preseneča, če pomislimo, da večina porabskih Slovencev, zlasti srednje in mlajše generacije, lastnih otrok ne uči svoje materinščine, pa tudi v medsebojni komunikaciji tako v družini kot v soseski slovenski jezik nadomešča z madžarskim.

2.2 ETNIČNOST IN IDENTITETA

Etničnost je lastna vsaki družbeni skupnosti in je še bolj poudarjena pri manjšinskih skupnostih. Pripadnike povezuje nekaj, kar jih hkrati na specifičen način ločuje od drugih, saj »brez skupnih značilnosti in z njimi razpoznavne podobnosti ne more obstajati nekaj, čemur pravimo skupnost« (Brumen 2000, 78). V procesu samoprepoznovanja se individualna in kolektivna identiteta tesno prepletata; »vsaka reprezentacija posameznika je tudi reprezentacija družbene vezi, ki je zanj bistvena, zato ni mogoče ločevati med kolektivno identiteto in identiteto posameznikov« (Auge v Muršič, 2000: 341). Kolektivna identifikacija se kaže kot »socialna pripadnost, ki izraža podobnost ljudi, se pravi to, kar imajo ali verjamejo, da imajo, skupnega« (Brumen 2000, 77). Vera pripadnikov skupnosti v nekaj skupnega nakazuje na dejstvo, da je skupnost po svoji naravi zamišljena in ne dejanska, saj »njeni pripadniki redkokdaj stopijo v stik s prav vsemi svojih sopripadnikov, pa se kljub temu medsebojno prepoznavajo kot pripadnike iste skupnosti« (Lofgren v Slavinec 2004, 67).

Posamezniki se, če se med seboj prepoznavajo kot pripadniki iste skupnosti, sklicujejo na skupne značilnosti, »nekaj« skupnega, pri čemer prepoznavajo medsebojne različnosti, a si kljub temu predstavljajo, da imajo med seboj več skupnega kot člani drugih skupnosti. Osnovo notranje povezanosti tvorijo »mentalni konstrukti – simboli, ki oskrbijo posameznike s sposobnostjo ustvarjanja pomena« (Cohen v Slavinec 2004, 68). Čeprav se pomeni, ki jih pripisujejo simbolom, med seboj razlikujejo, pripadnike skupnosti povezujejo isti simboli. Njihovo skupno lastništvo simbolov je tako intenzivno, da se jih niti ne zavedajo, kot se tudi ne zavedajo dejstva, da njihovi sopripadniki iste simbole pogosto interpretirajo na način, zelo drugačen od tistega, ki je njim lasten. Zavest skupnosti se ohranja in vedno znova oživlja skozi manipulacijo lastnih simbolov; skupnost je imaginarna in simbolno konstruirana.

Večina simbolov se ne odraža na vizualni oz. materialni ravni, pač pa nastopajo preoblečeni v ideje, ki so lahko povezane s prostorsko pripadnostjo, jezikom, religijo, neverbalnimi oblikami ali z etničnostjo. »Prostorska oz. ozemeljska pripadnost je lahko opredeljena kot specifičen del družbenega prostora, ki je družbeno in ideološko demarkiran in ločen od ostalega prostora. Kot tak postane simbol znotraj totalnega in kompleksnega sistema komunikacij v celotnem družbenem univerzumu« (Kuper v Slavinec 2004, 68) in lahko poseduje »izjemno veliko identifikacijsko vlogo« (Južnič v Brumen 2000, 77). Osrednje mesto v simbolni konstrukciji identitete pripada jeziku, saj je ta »poglavitna sestavina človekove identitete« (Minnich v Brumen 2000, 75), prav tako pa ne smemo zanemariti velike, čeprav morda manj očitne vloge neverbalnih oblik, polja čutnega; »skupinski spomin se pogosto najmočneje artikulira skozi neverbalne oblike: vojne, zvoke, okuse in vizije. V tem smislu so nekateri čuti bolj nacionalni (za našo rabo: skupinski) od drugih oz. imajo močnejši simbolni naboj« (Lofgren v Slavinec 2004, 68).

Eden vidnejših elementov v porabskem prostoru je brez dvoma problematika etničnosti. Zaradi občutka ogroženosti s strani madžarske večine se pomen lastne etnične identitete slovenske manjšine poudarja, kar napeljuje k dejstvu, da se etničnost ustvarja skozi stike in ne z izolacijo. Etnične skupine predstavljajo »obliko družbene organizacije, katere akterji uporabljajo etnične identitete za kategorizacijo tako samih sebe kot tudi drugih v namene interakcije ter na ta način oblikujejo etnično identiteto v smislu organizacije kulturnih razlik« (Barth v Slavinec 2004, 69). Etničnost lahko na enak način kot marsikaj drugega zavzame obliko simbola skupinske identitete, postane tako »skupinska« kot tudi individualna identifikacija, eksternalizirana v socialnih interakcijah in internalizirana v osebni samoidentifikaciji« (Jenkins v Brumen 2000, 81). Omenjeni občutek ogroženosti korenini v neskladju moči med porabsko manjšino in madžarsko večino, saj ne le, da je politična moč po definiciji v rokah večine; večina nadzoruje tudi pomemben ekonomski delež in, kar je za manjšino morda najbolj pogubno, definira pogoje družbenega diskurza. V nasprotju z etničnimi so nacionalne identitete vselej usmerjene proti pojmom državotvorja, kar lahko negativno vpliva na etnične identitete v smislu »vsiljevanja nacionalnih simbolov« (Lofgren v Slavinec 2004, 70) skupnostim, ki to ne bi bile več, če bi simbole, ki jih prepoznavajo kot svoje, zamenjale za katerekoli druge (Slavinec 2004, 70).

Kot ugotavlja Bernjakova (2004, 31), je etničnost zgodovinski, torej spreminjajoč se pojav. Glede na posameznika so etnična pripadnost, njena vsebina in pomen podvrženi preverjanju in reinterpreteraciji v odvisnosti od vsakokratne družbene okoliščine, tj. od sociokulturnega okvira. Zavest o etnični pripadnosti (poreklu, kulturi, socialnih normah in vrednotah,

predvsem pa o jeziku) je tesno povezana z razumevanjem lastnega položaja in položaja skupnosti, hkrati pa tudi s percepcijo večinske skupnosti, s katero manjšina živi v neposrednem stiku (Bernjak 2004, 31).

2.3 MANJŠINSKI MEDIJI IN NJIHOVA VLOGA

Manjšinski mediji – televizija, radio, časopisi, revije, spletne strani – so povezani s skupnostmi, za katere delujejo, namreč z nacionalnimi in etničnimi manjšinami. Za preživetje manjšin imajo pomembno vlogo, saj preko njih manjšine izražajo svoja stališča v svojem jeziku. Manjšinski mediji so večinoma namenjeni notranjemu povezovanju manjšine, njeni zunanji razpoznavnosti v odnosu do večine in v našem primeru povezovanju s Slovenijo. Ti mediji prav tako do neke mere zagotavljajo, da se kulturna tradicija ne bo ohranjala le na folklorni ravni in da se bodo jeziki manjšin razvijali v skladu s potrebami moderne družbe. Manjšinski mediji imajo malo bralcev, poslušalcev in gledalcev, zato se z dobičkom ne morejo okoristiti. Lahko pa računajo na prostovoljne aktivnosti, ki izvirajo iz občutka pripadnosti isti skupnosti z enakimi vrednotami in podobnimi interesi.

Osrednja vloga manjšinskih medijev je obveščanje narodne skupnosti v maternem jeziku in krepitev njene narodne samozavesti. Ti mediji posvečajo največ pozornosti življenju narodne skupnosti, ohranjanju njene tradicije in kulturne dediščine, gospodarskim in političnim dogodkom v pokrajini, ki vplivajo na življenje slovenske narodnosti, ter sodelovanju med Madžarsko in Slovenijo na vseh področjih življenja. Odgovornost manjšinskih medijev je pomembna, ker prispeva k ohranitvi običajev, hkrati pa oblikuje podobo narodnosti, ki jo večinski narod spozna preko njih. Manjšinski mediji imajo pomembno vlogo za življenje narodne skupnosti, ker poleg tega, da informirajo in osveščajo, tudi razvijajo in ohranjajo jezik bralcev, gledalcev ali poslušalcev. Množični mediji s pomočjo besedil pri posameznikih aktivirajo občutenje oziroma pripadnost točno določeni nacionalni skupnosti ali suvereni državi (Pušnik 1999, 796). Besedilo, ki se ukvarja s promocijo manjšinskega jezika in s tem neposredno s promocijo jezikovne manjšine, se v našem primeru posredno ukvarja s promocijo slovenske narodne (etnične) manjšine. Če je jezik eden izmed konstitutivnih elementov etnične skupnosti ali naroda, potem lahko o razmerju med jezikovno in etnično manjšino povemo naslednje: etnična manjšina je v svojem bistvu kompleksnejša od jezikovne manjšine, saj zajema več znakov, elementov, ki tvorijo etnično identiteto, medtem ko družijo pripadnike jezikovne manjšine predvsem isti, skupen jezik. Promocija jezikovne manjšine je zato enostavnejša od promocije etnične ali narodne manjšine, hkrati pa tudi njen sestavni del.

Dostop manjšin do medijev vključuje različne oblike dostopa, na primer, koliko je v osrednjih medijskih programih in rubrikah, ki obravnavajo teme, pomembne za manjšine, ki so namenjene manjšinam in ki jih ustvarjajo pripadniki manjšin. Zelo pomembno je, da manjšine nimajo dostopa le do tiskanih medijev, ampak tudi do radijskih in televizijskih programov.

Zakonska ureditev glede medijev narodnih manjšin v Porabju je potrjena in urejena v treh najpomembnejših listinah: Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin (1995), Evropski listini o regionalnih ali manjšinskih jezikih (1992) in Sporazumu o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji (1992). V tem sporazumu obe podpisnici v 5. členu priznavata pravico manjšin do informiranja v maternem jeziku v tisku, na radiu in televiziji. V ta namen zagotavljata lastno informacijsko dejavnost manjšin in njen razvoj. Podpirata svoboden pretok informacij v jezikih manjšin ter sodelovanje med množičnimi občili manjšin in večinskih narodov. Pogodbenici sta se zavezali, da bosta skrbeli za možnost sprejemanja domačih radijskih in televizijskih programov, kakor tudi radijskih in televizijskih programov matičnega naroda ter za redne in ustrezne programske termine radijskih in televizijskih oddaj v maternem jeziku.²

V madžarski ustavi področje manjšinskih pravic ni posebej opredeljeno. Pravico do obveščanja v maternem jeziku najdemo v Zakonu o pravicah narodnih in etničnih manjšin (1993), ki zagotavlja redno pripravo in oddajanje narodnih in etničnih manjšinskih oddaj³ (Kozar 2007, 83).

Vse te listine zagotavljajo, da imajo narodne manjšine na razpolago občila v svojem lastnem jeziku, in sicer v skladu z ustreznimi državnimi predpisi in ob finančni pomoči. Če sta radio in televizija v javni lasti, morajo države zagotoviti pravico do prostega dostopa do takih občil, vključno s produkcijo programov v lastnem jeziku.

²Bolj podrobno je področje javnih glasil in medijev razdelano v 11. členu Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih (1992), kjer se pogodbenice obvezujejo, da za uporabnike regionalnih ali manjšinskih jezikov na ozemljih, na katerih se ti jeziki govorijo, v skladu s položajem vsakega jezika, stopnjo posredne ali neposredne pristojnosti organov javne oblasti in njihovih pooblastil ali vloge na tem področju ter ob spoštovanju načela neodvisnosti in samostojnosti javnih glasil: a) v obsegu, v katerem radio in televizija opravljata poslanstvo javne službe – zagotovijo ustanovitev vsaj ene radijske postaje in enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih – jezikih, b) spodbujajo in/ali omogočajo ustanovitev vsaj ene radijske postaje v regionalnih ali manjšinskih jezikih, c) spodbujajo in/ali omogočajo ustanovitev vsaj enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih ter č) spodbujajo in/ali omogočajo ustanovitev in/ ali vzdrževanje vsaj enega časopisa v regionalnih ali manjšinskih jezikih.

³V 18. členu Zakona o pravicah narodnih in etničnih manjšin (1993) je zapisano, da »državni radio in televizija zagotavljata v okviru posebnega zakona redno pripravo in oddajanje narodnih in etničnih manjšinskih oddaj« in da »država na območjih, kjer živi manjšina, tudi s pomočjo mednarodnih pogodb pospešuje sprejemanje radijskih in televizijskih oddaj iz matične države«.

Mediji vzpostavljajo prostore, v in preko katerih lahko prihaja do uporov, izzivanja in spreminjanja vsiljenih identitet ali interesov (Cottle v Makarovič 2006, 46). To pa ni pomembno le za javne množične medije, temveč tudi za množične medije etničnih manjšin. Nove tehnologije manjšinam ponujajo različne možnosti ustvarjanja lastne samopodobe.

Kot poudarja Pušnikova (1999, 796), ne smemo pozabiti vloge množičnih medijev pri oblikovanju nacionalne identitete. »Državna retorika ponuja posameznikom identitete, ki jih črpa iz kulturnega rezervoarja 'slovenske zgodovine', posamezniki pa jih sprejemajo skozi množične medije, literaturo, šolski sistem itd. Medijski diskurz se potemtakem kaže kot pomemben akter pri konstrukciji nacionalne identitete, medijski teksti pa krepijo podobo, kdo je član določene zamišljene skupnosti in kdo ne« (Pušnik 1999, 806).

Manjšinski mediji dolgoročno vplivajo na občinstvo. Njihov vpliv je povezan z vsakodnevnim življenjem in socializacijo posameznika ter z njegovimi kognitivnimi in emocionalnimi lastnostmi. Gre tudi za vpliv na konstruiranje zamišljene skupnosti in krepitev občutenja nacionalnosti. »Medijski diskurz v zavesti recipientov ustvarja podobo 'naše domovine', ko skuša v posameznikih zbuditi posebna čustva, ki naj bi jih posamezniki gojili do 'domačega ozemlja' oziroma do nekih znanih krajev, območij« (Pušnik 1999, 805).

Množični manjšinski mediji in mediji iz Slovenije imajo pri slovenski manjšini v Porabju funkcijo ohranjanja in spreminjanja socializacijskih vzorcev ter zagotavljanja politične in ekonomske funkcionalnosti manjšine do Slovenije. In obratno. Ta razpon utemeljuje tudi Peter Beltram (1986, 234), vendar pa zaradi usmerjenosti svoje raziskave na odnos med dominantno družbo in manjšino množične medije v slovenskem jeziku vidi predvsem v funkciji ohranjanja narodnostne identitete skozi uporabo slovenskega jezika in preko posredovanja kulturnih vrednot, tako med pripadniki manjšine kot med njo ter večinskim narodom in Slovenijo.

3 O PORABJU

To poglavje prinaša nekaj osnovnih podatkov o Porabju na Madžarskem, kjer živi slovenska manjšina. Predstavljene bodo geografske in zgodovinske značilnosti, gospodarske razmere območja in organiziranost porabskih Slovencev ter ne nazadnje porabsko narečje, ki ima središčni pomen pri življenju manjšine.

3.1 GEOGRAFSKE IN ZGODOVINSKE ZNAČILNOSTI

Slovensko Porabje leži na zahodu Madžarske in je stisnjeno med avstrijsko in slovensko mejo. Ozemlje, ki meri 94 km², je geografsko del Goričkega. Območje, ki ga imenujemo Porabje, zajema sedem vasi, v katerih je približno 90 odstotkov prebivalcev slovenske narodnosti. Te vasi so: Andovci (Orfalu), Dolnji senik (Alsószölnök), Gornji Senik (Felsőszölnök), Sakalovci (Szakonyfalu), Slovenska ves (Rábatótfalu), Števanovci - Otkovci (Apátistvánfalva), Verica - Ritkarovci (Kétyölgy). Približno 650 Slovencev živi tudi v Monoštru (Szentgotthárd), ki je gospodarsko in kulturno središče slovenskega Porabja. Nekaj Slovencev živi še v županiji Somogy, v Sopronu in Mosonmagyaróváru, v Budimpešti ter razpršeno na Madžarskem (Just 2001, 11).

Predniki porabskih Slovencev so se v pokrajino med Rabo in Muro priselili v drugi polovici 6. stoletja. Na koncu 8. stoletja je območje prišlo pod frankovsko oblast in na mesto pregnanih Avarov so se v 9. stoletju naseljevali Slovenci iz Karantanije. V ta čas segajo začetki Pribinove kneževine v Spodnji Panoniji, ki je obsegala deželo med Rabo in Dravo. V 9. stoletju so v Prekodonavje začeli prodirati Madžari. Slovani so tako izgubljali svoj teritorij in postali podrejeno prebivalstvo, vendar so na panonskem ozemlju še dolgo uravnavali smer kulturnega razvoja, kar dokazujejo materialna kultura in ljudski običaji (Bernjak 2004, 18).

Vdori madžarskih hord konec 9. in na začetku 10. stoletja so zdesetkali prebivalstvo in uničili cerkveno organizacijo. Po vključitvi v madžarski državni okvir konec 11. stoletja je območje od Rabe do Mure, torej območje današnjega Prekmurja in Porabja, postalo madžarska kronska posest in po ustanovitvi zagrebške škofije leta 1094 bilo civilno- in cerkvenoupravno vključeno v Zalsko in Železno županijo. Skupno usodo v t. i. Slovenski krajini, kakor so to zgodovinsko pokrajino imenovali, sta Prekmurje in Porabje delila vse do konca prve svetovne vojne. Zgodovinski dogodki, ki so tisočletno življenje Slovencev na tem območju najbolj zaznamovali, so gotovo bili turški vpadi v poznem srednjem veku, protestantizem in enakopravna uveljavitev madžarskega dela v skupni avstro-ogrski državi (Just 2001, 6).

Življenje, jezik, identiteto in etničnost porabskih Slovencev so dokončno zaznamovali dogodki v 20. stoletju. Porabski Slovenci so danes že skoraj stoletje ločeni od prekmurskih Slovencev in večinoma se ljudje le bežno spominjajo obdobja, ko so živeli skupaj s Slovenci v Prekmurju.

Prva pomembnejša zgodovinska prelomnica je bil razpad avstro-ogrske monarhije leta 1918 ob koncu prve svetovne vojne. Do takrat so bili porabski Slovenci politično-upravno, kulturno in gospodarsko povezani s prekmurskimi Slovenci v skupni madžarski državi v okviru ogrskega dela avstro-ogrske monarhije. Po koncu prve svetovne vojne se je začelo življenje porabskih Slovencev spreminjati. Leta 1920 podpisana trianonska mirovna pogodba med atlantskimi zavezniki in Madžarsko je prvotno Prekmurje, ki je obsegalo ozemlje od Mure do Rabe, razdelila na dve ločeni enoti. Današnje Prekmurje so dodelili takratni Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Novonastala državna meja je pogojevala ločen razvoj Slovencev v Prekmurju in v Porabju, zaradi česar so se postopoma oddaljili drug od drugega. Meja s Kraljevino SHS oziroma kasnejšo Jugoslavijo po prvi svetovni vojni ni bila tako stroga, da je ljudje ne bi smeli prestopati. Kljub državni meji so lahko vzdrževali stike z ljudmi na nasprotni strani.

Po drugi svetovni vojni so bili poskusi za priključitev Porabja k matični domovini, vendar je bila na podlagi dogovora med zavezniki in začasno madžarsko vlado zagotovljena stara trianonska meja.

Sledila so leta, ki so ostala ljudem ob slovensko-madžarski meji v veliko bolj neprijetnem spominu. Leta 1948 je resolucija Informbiroja povzročila nezadržno kampanjo proti Jugoslaviji in njenemu vodstvu. Zaradi zaostrenih političnih razmer je postal nadzor nad državno mejo med Madžarsko in takratno Jugoslavijo veliko bolj strog. Celotno slovensko Porabje je pripadlo obmejnemu pasu s posebno ureditvijo ob železni zavesi, ki je ostala na meji med državama dolga desetletja in spremenila način življenja mnogih ljudi ob meji. Porabski Slovenci so bili izpostavljeni močnim emigracijskim procesom in asimilacijskim pritiskom. Dolgoletno zapiranje obmejnih vasi in odrezanost Porabja od Slovenije sta povzročila gospodarsko zaostalost pokrajine, pa tudi glede na siceršnji razvoj Madžarske gre za razvojno zanemarjeno območje.

3.2 GOSPODARSKE RAZMERE

Porabski Slovenci so dobro organizirani in se kot majhna narodna skupnost v zadnjih letih uspešno razvijajo. Problem je, da živijo na območju, ki je gospodarsko povsem nerazvito, zato je izseljevanje še močno prisotno.

Glavna gospodarska panoga v Porabju je bilo kmetijstvo, ki pa nima najugodnejših pogojev. Peščena, prodnata in ilovnata zemlja nikoli ni bila dovolj rodovitna. Kmetovalci, ki nadaljujejo stoletno tradicijo samopreskrbe, obdelujejo zemljo, ker so se tu rodili in ostali ter ker so večši dela na kmetiji. Nekateri vztrajajo pri delu na kmetiji po sili razmer, ker za kaj drugega niso usposobljeni, nočejo pa postati migracijski industrijski delavci, ali pa se zaradi dolgoletnega dela ne morejo odpovedati zemlji. Število zasebnih kmetovalcev iz leto v leto pada in veliko gospodarstev pušča zemljišča neobdelana. Dopolnilna dejavnost v Porabju je od nekdanje živinoreje, sicer pa polovico površine slovenskega Porabja pokriva gozd, ki je bil za porabske Slovence vedno pomemben dodatni vir preživetja.

Z vidika gospodarskih eksistencialnih pogojev je slovensko prebivalstvo v interesno konfliktnem položaju. Za družbeno napredovanje, posodobitev gospodarstva in rast materialnih dobrin se ponujajo rešitve za posameznike, ki te potrebe zadovoljujejo večinoma tako, da se zaposlijo na neslovenskih območjih, nadaljujejo študij ali se odselijo. Kolektivna vrednotna vsebina narodnostne biti jih spodbuja k ostajanju v pokrajini. To izbiro motivirajo prednost narodnostne kulture, pripadnost k lastni skupini, solidarnost ter svojstvene vrednote vzajemne pomoči in skupnih doživetij.

Med negativne razloge za gospodarsko zaostajanje in demografsko ogroženost Porabja spada večdesetletno zapiranje obmejnih porabskih vasi v obmejni kot in dolgoletna odrezanost Porabja od matičnega slovenskega naroda, od Slovenije. Zaprtost meje je močno poslabševala tržni položaj tukajšnjih kmetov, saj je izključevala morebitno naselitev bogatejših zasebnih podjetnikov.

Večdesetletna zaprtost Porabja, gospodarska, kulturna in jezikovna izoliranost od matičnega slovenskega naroda ter asimilacija so povzročile škodo, ki je ni mogoče v kratkem času popraviti ali preseči.

3.3 ORGANIZIRANOST SLOVENCEV

Po zadnjem popisu, ki ga je leta 2001 izvedel Madžarski centralni statistični urad o narodni sestavi prebivalstva, se je za pripadnike slovenske narodne manjšine opredelilo 3040 oseb, neuradno pa ocenjujejo, da je število nad 5.000.

V Porabju delujeta dve slovenski organizaciji: Zveza Slovencev na Madžarskem (1990–) in Državna slovenska samouprava (1995–).

Po razpadu Demokratične zveze južnih Slovanov na Madžarskem so mladi izobraženci skupaj z nekaj starejšimi aktivisti oktobra leta 1990 ustanovili svojo lastno nadstrankarsko organizacijo z imenom Zveza Slovencev na Madžarskem s sedežem v Monoštru. Zveza Slovencev na Madžarskem je usmerjena k razvoju za slovensko identiteto pomembnih dejavnosti. Izdaja štirinajstdnevnik Porabje (1991–). Od leta 1979 na radiu Győr deluje slovenski program, od leta 1992 pa na madžarski televiziji oddaja *Slovenski utrinki*. Od leta 2000 se z enournim dnevnim programom *Radio Monošter* oglašja prva samostojna slovenska radijska postaja. Bogato ljudsko kulturo ohranjajo številne kulturne skupine, ki delujejo pod okriljem Zveze Slovencev na Madžarskem.

Sprejetje Zakona o narodnih in etničnih manjšinah na Madžarskem (1993) je omogočilo ustanavljanje manjšinskih samouprav v slovenskih vaseh, in sicer Državno slovensko samoupravo (1995) s sedežem na Gornjem Seniku in s predstavništvom v Budimpešti. Delovanje in vloga Državne slovenske samouprave sega na vsa področja manjšinskega življenja (od izobraževanja do gospodarskega razvoja). Na zadnjih volitvah leta 2002 so Slovenci na Madžarskem izvolili trinajst manjšinskih samouprav (sedem v Porabju, šest pa zunaj avtohtone poselitve).

Zveza Slovencev na Madžarskem in Državna slovenska samouprava delujeta druga ob drugi, saj se naloge obeh organizacij na področju narodnostnega življenja prepletejo in dopolnjujejo. Pristojnosti so jasne, kar je bistvenega za tako maloštevilno narodno skupnost, kjer vsaka razcepljenost skupnih interesov lahko negativno vpliva na obstoj in razvoj narodne identitete.

3.3.1 PRAVNA ZAŠČITA

O pravni zaščiti manjšin na Madžarskem lahko govorimo šele po letu 1990. Republika Madžarska je po volitvah leta 1990, z vstopom v Svet Evrope in v procesu za vključitev v Evropsko unijo začela spreminjati odnos do narodnih in etničnih manjšin ter njihov pravni položaj. Pravna zaščita slovenske manjšine se je spremenila z novo ustavo iz leta 1989, s

podpisom in z ratifikacijo Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji (1992) ter s sprejetjem Zakona o pravicah narodnih in etničnih manjšin na Madžarskem (1993). Po letu 1990 so k postopnemu izboljšanju pravne zaščite manjšin prispevali mednarodnopravni dokumenti, ki jih je podpisala tudi Republika Madžarska: Konvencija ZN o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (1965), Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih (1992), Deklaracija Združenih narodov o pravicah pripadnikov narodnih ali etničnih, verskih in jezikovnih manjšin (1992) in drugi.

3.4 STIKI S SLOVENIJO

Vzdrževanje in razvijanje stikov slovenske narodne manjšine v Porabju z državo matičnega naroda je postalo vsakdanja praksa, tako na Madžarskem kot v Sloveniji. To potrjujejo tudi meddržavni sporazumi med obema državama, kot so Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji (1992), Sporazum o sodelovanju v izobraževanju, kulturi in znanosti med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko (1992), Sporazum o prosti trgovini (1994) itd.

Področje čezmejnih stikov ureja Evropska listina v 14. členu. Na uspešnost sodelovanja vplivajo tudi druge oblike, med katerimi ima pomembno vlogo obmejno sodelovanje regij (Zveza Slovencev na Madžarskem in sosednje občine v Prekmurju – Murska Sobota, Gornji Petrovci, Puconci, Hodoš, Šalovci, Kuzma – so podpisali Sporazum o skrbi za pospeševanje kulturnih, gospodarskih in drugih obmejnih stikov) in neposredni stiki ter sodelovanje pripadnikov narodne manjšine z državo matičnega naroda. Državni zbor Republike Slovenije je leta 1996 sprejel posebno Resolucijo o položaju avtohtonih slovenskih manjšin v sosednjih državah (v Avstriji, Italiji, Hrvaški in na Madžarskem) in s tem povezanimi nalogami državnih in drugih dejavnikov Slovenije. Sprejeta resolucija vključuje številne oblike pomoči slovenskim manjšinam (od politične podpore v okviru medsosedskih odnosov s sosednjimi državami do pomoči na kulturnem, jezikovnem, informativnem, gospodarskem in finančnem področju). Področje odnosov slovenske države s Slovenci, ki živijo v zamejstvu in po svetu, je postalo zakonsko urejeno leta 2006, ko je Državni zbor Republike Slovenije sprejel Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja. Zakon ureja odnose Republike Slovenije s Slovenci, ki živijo zunaj njenih meja in določa pristojnosti, ki jih imajo na tem področju različni organi Republike Slovenije. Je prvi slovenski pravni akt, ki zelo jasno in precizno določa terminologijo, povezano s Slovenci zunaj Republike Slovenije. Zakon

posebej določa pristojnosti in naloge v zvezi s skrbjo in sodelovanjem s Slovenci zunaj Republike Slovenije na področju kulture, arhivistike, medijev, šolstva (to je ohranjanja slovenskega jezika in izobraževanja), znanosti, visokega šolstva, športa in gospodarskega ter regionalnega povezovanja. Opredeljuje tudi stalno posvetovalno telo Vlade Republike Slovenije, ki se imenuje Svet za Slovence v zamejstvu. Sestavljajo ga predstavniki državnih organov, institucij in političnih organizacij ter organizacij civilne družbe iz Republike Slovenije oziroma zamejstva.

Pri medsebojnem povezovanju in stikih ima pomembno vlogo Veleposlaništvo Republike Slovenije v Budimpešti in Generalni konzulat Republike Slovenije v Monoštru. Neformalni stiki (obiski sorodnikov, prijateljev, kulturne prireditve itd.) so postali pogosti po odprtju meddržavnega mejnega prehoda Martinje–Gornji Senik/Felsőszölnök (1992) in mednarodnega mejnega prehoda Čepinci–Verica–Ritkarovci/Kétyölgy (2002).

Kljub doseženim pozitivnim premikom po letu 1990 (organiziranost Slovencev, okrepljena kulturna dejavnost, razvoj medijev in založništva, postopno odpiranje obmejnega območja, čezmejno sodelovanje z goričkimi občinami onstran meje itd.) še obstajajo kritične točke, kot so razvoj gospodarstva, prometna infrastruktura, razvijanje pouka v slovenskem jeziku v porabskih vaseh in projekcija potreb po akademsko izobraženih kadrih.

3.5 JEZIK

Jezik je ključni dejavnik pri opredeljevanju narodne manjšine. Narodna manjšina je po svoji pravni definiciji manjši del naroda, ki ne živi v svoji domovini in se etično in jezikovno razlikuje od večinskega naroda v skupni državi. Brez jezika, ki bi bil drugačen od jezika večinskega naroda, ni manjšine (Sotlar v Feltrin 2005, 13).

Kot pravi Just (2001, 12–13), »je porabsko narečje temelj slovenske identitete v Porabju. Za Slovence na Madžarskem ima porabščina drugačen pomen kot katero drugo slovensko narečje za Slovence v Sloveniji. Pri njih ni samo sredstvo vsakdanjega zasebnega in poluradnega sporazumevanja, ampak tudi bogoslužni jezik, do neke mere tudi poučevalni, pa tudi jezik javnega obveščanja in leposlovnega izražanja«.

Zgodovinska dejstva so vplivala tudi na jezik, ki se zaradi zaprtosti meje ni mogel razvijati, zato je besedišče porabskega narečja precej skromno. Vse to je pogojevalo oblikovanje narodne zavesti porabskih Slovencev, kar se kaže v uporabi jezika, mentaliteti in identiteti.

Jezik je pomemben dejavnik pri ohranitvi narodne identitete, ki predstavlja imaginarno vez med ljudmi neke skupnosti in je tako eden izmed temeljev za vzpostavljanje in ohranjanje lokalne in manjšinske identitete.

Porabščina je eden od govorov prekmurskega slovenskega narečja oz. del goriškega prekmurskega narečja. Porabski Slovenci postavljajo strogo mejo med slovenskim knjižnim jezikom in porabskim narečjem. Pojavljata se dve obliki: knjižna slovenščina, ki jo uporabljajo predvsem mladi, ker so se je naučili v šoli, in porabsko narečje, ki živi samo še med starejšimi. Mladi, ki sicer znajo govoriti slovensko, jezika v vsakdanjem govoru ne uporabljajo.

Zinka Zorko (2005, 54) imenuje porabsko narečje kot nadnarečni prekmurski knjižni jezik. Kot ugotavlja, se praktičnosporazumevalni jezik uporablja v navadnih pogovorih, poročilih, naznanilih, obvestilih, preprostih opisih in pripovedih, in sicer v neposrednem ubesedovalnem govorjenju, v katerem se pojavljajo vse naglasne in glasovne zakonitosti prekmurščine, narečno upovedovanje z leksiko jezikovnega okolja in praviloma negladkost ubesedovanja. Pojavljajo pa se tudi zapisana besedila, zlasti v časopisju in knjigah (časopis *Porabje*, neumetnostna besedila).

Strokovni jezik se zapisuje zlasti v nabožnih besedilih za cerkvene obrede, v Slovenskih koledarjih – letopisih Slovencev na Madžarskem, v časopisu *Porabje*. Publicistični jezik se uporablja v časopisju v uvodnikih in komentarjih ob pomembnih političnih, gospodarskih in kulturnih dogodkih, intervjujih ipd. Besedilne vrste publicistike so zelo raznovrstne; dobrodošla je tudi senzacionalnost in precejšnja mera čustvenosti. Publicistično pisanje ima individualno noto, saj se publicist odziva kot človek, ki pogosto z duhovito domisljico ovrednoti predmet, o katerem je govor. V časopisu *Porabje* se oblikuje prekmurščina kot funkcijska publicistična zvrst.

Po Zinki Zorko (2005, 54) imajo v Porabju še danes besedila takšno vlogo, kakršno opravlja knjižni jezik, s skoraj vsemi uporabnimi funkcijskimi zvrstmi; najmanj je razvit le znanstveni jezik. V časopisu *Porabje* je sprejet ustaljen pravopisni, fonološki in oblikoslovni kod, ki je najbližji goričkemu podnarečju.

Glavna posebnost današnjega porabskega govora je težnja po poenostavitvi v sklanjatvi. Tako npr. oblike ženskih sklanjatev prevladujejo tudi v moških in srednjih sklanjatvah (npr. Gnes san bijo pri doktorci. – Danes sem bil/bila pri zdravnici). Množina je izpodrinila dvojino. Narečne besede so onaglašene: ostrivec zaznamuje dolge samoglasnike: *í, ü, ú*, dolgi in kratki ozki *é*, dolgi ozki *ó*, dolgi *á* in dolgi *ř*; krtivec označuje kratke naglašene *i, ü, ú*,

široki *è*, na kratkem *à* ni naglasa; kratki naglas se zapisuje tudi na dvoglasniku *ej*, dvoglasnik *au* pa nima naglasa (Mukič 2005, 3).

Leta 2003 je v Monoštru potekal etnološki raziskovalni tabor z naslovom *Meje v glavah in državah*, katerega udeleženci (študenti etnologije z ljubljanske Filozofske fakultete) so ugotovili, da porabske Slovence lahko razdelimo v tri skupine (Slavinec 2004). V prvo skupino uvrščamo najstarejšo generacijo, v katero spadajo sedanje babice in dedki, ki še vedno govorijo porabsko narečje, ki se razlikuje od vasi do vasi. Večina njih ob prihodu v osnovno šolo ni znala niti besede madžarsko. To je edina skupina, ki s svojimi potomci še vedno redno govori porabsko narečje.

Drugo skupino predstavljajo otroci prej omenjenih dedkov in babic, torej srednja generacija. Pri njih je že veliko odvisno od staršev in zakonskega partnerja. Govorijo tako narečje kot tudi knjižno slovenščino in madžarščino. Narečje uporabljajo predvsem v pogovoru s svojimi starši, madžarščino pa v pogovoru s partnerjem, če je ta Madžar, in z otroki. Najmanj uporabljajo knjižno slovenščino. Vsakdanji jezik te skupine je madžarščina.

V tretjo skupino uvrščamo najmlajšo generacijo Slovencev iz Porabja. To so otroci, ki se še šolajo in se slovenski knjižni jezik učijo izbirno. Porabskega narečja v večini ne razumejo. Kot trdi Bernjakova (2004, 32), je pretežni del porabskih Slovencev na poti opuščanja maternega jezika, kar se kaže tako v pomanjkljivem poznavanju standardne zvrsti slovenskega jezika kot tudi narečja, ki ga velik delež najmlajše generacije ne obvlada.

Po prepričanju Bernjakove (2004, 32) je slovenski jezik, tako knjižna kot narečna oblika, vse manj prisoten med manjšino, saj izginja tudi iz intimnega družinskega okolja. Lahko sklepamo, da je slovenska skupnost v Porabju na poti opuščanja slovenskega jezika v vsakdanji rabi. Vzporedno s tem mediji manjšine izgubljajo precejšen del občinstva in bati se je, da bo čez nekaj let le še malo ljudi, ki bo znalo slovensko in lahko spremljalo manjšinske medije.

4 MEDIJI SLOVENSKE MANJŠINE V PORABJU

Za ohranjanje narodnostne identitete in neprekinjen narodnostni razvoj je informiranje v maternem jeziku eden najpomembnejših dejavnikov. Za ohranjanje identitete manjšine je bistvenega pomena ohranjanje in razvoj njenih specifičnih značilnosti. Množični mediji imajo pri tem zelo pomembno vlogo. Posebno vplivni so na področju ohranjanja in razvijanja jezika in kulture narodne manjšine. Prav zato je treba podpirati kulturne rubrike v medijih in informiranje v maternem jeziku. Na ta način se spodbuja ohranitev jezika in hkrati z njim tudi narodna zavest, saj je jezik temeljna sestavina vsake kulture.

Mediji slovenske manjšine v Porabju (radio, televizija, tisk) si prizadevajo za ohranitev slovenskega jezika, zato obveščajo ljudi o različnih dogodkih, novicah, kulturi in drugih zanimivostih v slovenskem knjižnem jeziku in porabskem narečju, ki je razumljivo slovensko govorečemu porabskemu prebivalstvu.

Funkcija medijev narodne manjšine je v čim večji meri prispevati k ohranjanju in razvijanju maternega jezika oziroma k posredovanju lastnih kulturnih vrednot in krepitvi kulturne zavesti ter k razvijanju in h krepitvi narodne identitete pripadnikov narodne manjšine.

Manjšinski mediji imajo tudi pomembno socialno vlogo, saj povezujejo razseljene pripadnike slovenske narodne skupnosti v t. i. »virtueller Dorfplatz«, v virtualni »vaški trg«. Manjšinski mediji zbirajo, obdelujejo in posredujejo informacije o manjšini, v in ob manjšinskih medijih se oblikujejo mnjenja; tako nastaja »svet v svetu«, svet manjšine, ki obstaja tako sam zase kot tudi v interakciji z večinsko družbo (Busch 1999, 208). Pisci, prejemniki in izdajatelji manjšinskih medijev so člani slovenske narodne skupnosti in že poznavanje ljudi in lokalnega okolja, o katerih mediji pišejo, je glavni razlog, da občinstvo posega po manjšinskih medijih.

Manjšinski mediji so najpomembnejši forumi za ohranjanje manjšinskega jezika, kulture in narodne identitete. Zato preko manjšinskih medijev lahko sklepamo, kakšno samopodobo ima narodna skupnost oz. katere elemente identitete ima za najpomembnejše. Identitete se krepijo z osebnimi zgodbami, z zgledi". Iz tega vidika je pomembno, ali akterji, predstavljeni v manjšinskih medijih, razpolagajo s pozitivnimi identitetnimi vzorci.

Devetdeseta leta dvajsetega stoletja so opazno predrugačila porabski medijski prostor. Prva prelomna sprememba je bila uresničitev enega temeljnih ciljev novoustanovljene Zveze

Slovencev na Madžarskem – izdaja lastnega časopisa. Slovensko prilogo Narodnih novin⁴ je na začetku devetdesetih let nadomestil štirinajstdnevnik, časopis Porabje, ki je leta 2005 postal tednik. Drugo medijsko prelomnico pomeni ustanovitev Radia Monošter leta 2003.

Od leta 1992 deluje televizijska oddaja Slovenski utrinki na prvem programu madžarske televizije. Oddaja traja 25 minut in je predvajana dvakrat mesečno. Pomembna ni le za obveščenost slovenske manjšine, ampak s svojo zasnovo omogoča, da je tudi večinski madžarski narod bolje obveščen o življenju slovenske skupnosti.

Mediji slovenske narodne manjšine v Porabju so torej: časopis Porabje, Radio Monošter in televizijska oddaja Slovenski utrinki.

4.1 ČASOPIS PORABJE

Časopis je začel izhajati februarja 1991, najprej na šestih straneh, nato se je njegov obseg postopoma povečeval do 12 strani. S privlačno vsebinsko zasnovo in z razvejano mrežo sodelavcev in dopisnikov ter s kombiniranjem porabskega narečja ter knjižne slovenščine je uredništvu uspelo, da je časopis postopoma postal ljudski medij, ki so ga porabski Slovenci vzeli za svojega in jim je blizu. Vsebinski koncept Porabja določajo trije pglavitni principi: splošna informativnost časopisa, njegova narodnostna vloga in njegovo kulturno poslanstvo. Dopisniki iz Porabja in drugih krajev ubesedijo najrazličnejše dogodke iz porabskega življenja, tako je časopis dokaj natančna kronika življenja slovenskega Porabja.

Časopis je bil do leta 2005 štirinajstdnevnik, od julija 2005 pa izhaja kot tednik. Izhaja v 900 izvodih. Na začetku je izhajal le na šestih straneh, od 20. številke prvega letnika pa na osmih straneh. Od desete obletnice do datuma, ko je časopis postal tednik, je izhajal vsak drugi teden na dvanajstih straneh. Od julija leta 2005 kot tednik izhaja vsak teden na osmih straneh.

Časopis je bil 14 let brezplačen in ga je dobila vsaka porabska družina. Ko je zaradi finančnih težav uredništvo moralo uvesti naročnino, se je število bralcev precej zmanjšalo, saj se večina ljudi ni odločila za naročilo časopisa. Leta 2008 je imel časopis 586 naročnikov. Od tega je 250 naročnikov iz Porabja, ostali izvodi pa so poslani po pošti naročnikom zunaj

⁴Demokratska zveza južnih Slovanov je začela izdajati Narodne novine, tednik za Srbe, Hrvate in Slovence, leta 1952. Slovenska rubrika v časniku se pojavi leta 1971; do takrat so se objavljali le posamezni prispevki v slovenščini. Slovenska rubrika se je počasi razvijala in od sredine osemdesetih let dvajsetega stoletja so imeli Slovenci v časopisu najprej na razpolago eno, potem pa dve strani z naslovom Ljudski list. Na ustanovni skupščini Zveze Slovencev na Madžarskem (27. oktober 1990) se je podprla ideja o ustanovitvi samostojnega slovenskega časopisa, ki je začel izhajati 14. februarja 1991.

Porabja in v Slovenijo, predvsem na Goričko in v tujino, kjer živijo Slovenci, ki izvirajo iz Porabja.

Prvo leto izhajanja Porabja je minilo v iskanju najustrežnejšega vsebinsko-jezikovnega koncepta, da bi štirinajstdnevnik lahko nagovoril čim več slovenskih porabskih bralcev. Temu se je pridružilo iskanje sodelavcev, ki bi takšen koncept uresničili. Jezikovna politika časopisa je bila jasna že na samem začetku: uredništvo se je zavedalo specifičnega jezikovnega položaja v Porabju in omejene jezikovne kompetence porabskih Slovencev v rabi knjižne slovenščine, zato je del prispevkov objavljalo v porabščini, del pa v knjižni slovenščini. Starostna in izobrazbena struktura bralstva sta uredništvo prisilili v to, da se pri večini publicističnih zvrstih vse bolj poslužuje narečja. Razen reportaž in portretov so v narečju večkrat tudi uvodniki ali komentarji in, če se da, tudi poljudnoznanstveni prispevki.

Glavna naloga časopisa Porabja je obveščanje v slovenskem jeziku in s tem ohranjanje slovenskega maternega jezika, posredovanje kulturnih in verskih vrednot porabskih Slovencev ter krepitev kulturne in narodne identitete manjšine.

Časopis Porabje je edini slovenski časopis na Madžarskem, ki obvešča porabske Slovence v njihovem maternem jeziku.

Pri časopisu so zaposleni trije; urednica, novinarka in novinar fotograf. Honorarno dela za časopis od 10 do 15 ljudi. To so dopisniki in distributerji, kajti po porabskih vaseh ima uredništvo lastne ljudi, ki raznašajo časopis. Poleg domačih novinarjev veliko prispevajo tudi novinarji iz Prekmurja.

Sestava časopisa je fleksibilna; številke nimajo obveznih rubrik, vsebine pa se na posameznih straneh od časa do časa spreminjajo. Na prvi in drugi strani časopisa so prispevki in komentarji madžarskih in slovenskih političnih in javnih dogodkov, ki zadevajo manjšino. Na tretji strani so izobraževalne vsebine (zgodovina, tradicije, jezikoslovje in umetnost). Na četrti, peti in šesti strani so poročila o dogodkih in prireditvah slovenskih samouprav, organizacij in ustanov. Na teh straneh so tudi intervjuji, portreti ter pogovori z ljudmi, zanimivimi družinami in osebnostmi. Sedma stran je namenjena mladini in otrokom. Polnijo jo prispevki porabskih osnovno- in srednješolcev, objavljene pa so tudi novele za mladino. Na zadnji strani je na prošnjo bralcev program slovenske nacionalne televizije, mesto pa dobijo tudi razni razpisi, objave in humor.

Časopis, ki ga tiska Tiskarna Klar v Murski Soboti, se financira iz dveh virov: s pomočjo Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter preko natečaja Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem. Javni sklad za narodne in etnične manjšine ima namreč v svojem proračunu postavko za financiranje vseh manjšinskih

časopisov, od koder dobivajo 70 odstotkov proračuna. Delež dobijo tudi iz Slovenije iz Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, ostalo pa pri dobijo iz naročnine, ki so jo uvedli julija leta 2005.

Branost časopisa ni slaba le zaradi uvedbe naročnin, temveč tudi zato, ker večina bralcev zna samo narečje, mlajši pa narečja ne znajo, slovenski knjižni jezik pa premalo razumejo. Zaradi tega se »slabo kaže« ne samo časopisu, temveč tudi ostalima dvema manjšinskima medijema, saj ko ne bo več starejših ljudi, tudi občinstva ne bo več. Zato bi bilo smiselno, da bi manjšinski mediji tudi mladini in otrokom zagotovili njim primerne in zanimive vsebine.

Leta 1998 je bila pri vseh manjšinskih časopisih na Madžarskem opravljena raziskava (prim. Priloga A, str. 57). Madžarsko združenje za družbeno raziskovanje in informatiko je tako tudi porabskim bralcem posredovalo vprašalnike, na podlagi katerih je ocenilo časopis in njegove bralce. Na Madžarskem je 14 državnih manjšinskih časopisov, ki jih finančno podpira Javni sklad za narodne in etnične manjšine. Le 24 % razposlanih vprašalnikov je bilo izpolnjenih in vrnjenih. Rezultat Porabja je bil boljši, saj se je na raziskavo odzvalo 34 % bralcev. S tem je časopis Porabje za Hrvatskim glasnikom (37 %) zasedel drugo mesto. 92 % bralcev Porabja se šteje za pripadnike slovenske narodnosti. Slovenščino je kot materni jezik označilo 93 %. Za bralce Porabja je značilno, da je med njimi največ žensk (65 %), precej jih je iz starejše generacije (52 % je starejših od 50 let), le 14 % bralcev je mlajših od 30 let.

Kar zadeva izobrazbeno strukturo bralcev, je 54 % bralcev končalo osemletko ali poklicno šolo, 16 % jih ima maturo in 14 % fakultetno izobrazbo. Skoraj 70 % bralcev Porabja živi na podeželju, v vaseh, 22 % v mestih in le 5 % v Budimpešti. Podatki prinašajo tudi informacije o jezikovnem stanju v Porabju. Porabščino zna le srednja in starejša generacija, za mlajše generacije je značilno, da jo, četudi jo kot materinščino obvladajo, v medsebojni komunikaciji vse bolj opuščajo, medtem ko se je najmlajši učijo kot tujega jezika.

Opredeliti *Porabje* kot medij je težko, saj gre na neki način za družinsko revijo, ki želi svoje bralce dosledno obveščati o vseh dogajanjih, predvsem o tistih z dvojezičnega območja, pa tudi iz širše okolice.

Časopis *Porabje* od začetka delovanja izpolnjuje svoje večplastno poslanstvo. Prednostna naloga edinega tiskanega medija v slovenskem jeziku na Madžarskem je obveščanje slovenske narodne skupnosti v maternem jeziku ter ohranjanje slovenskega jezika in kulture.

4.2 TELEVIZIJSKA ODDAJA SLOVENSKI UTRINKI

Oddaja Slovenski utrinki je informativna oddaja madžarske televizije za slovensko manjšino. Zaživela je leta 1992, odgovorna urednica oddaje je že od njenih začetkov Ibolya Doncsicz. Oddaja je na sporedu vsak drugi četrtek ob 13.35 na Madžarski televiziji 1. Oddaja traja 25 minut, predvajajo pa jo tudi na prvem programu RTV Slovenija. Oddaje so dostopne tudi preko interneta. Gre za oddajo informativnega tipa, ki obravnava predvsem novice iz sedmih porabskih vasi. Velikokrat obiščejo Prekmurje, predvsem Goričko, in poročajo o dogodkih v Sloveniji. V oddaji uporabljajo slovenski knjižni jezik, porabsko narečje in po potrebi podnapise v madžarskem jeziku.

Na ogled so aktualni dogodki z dvojezičnega območja Porabja s posebnim poudarkom na narodnostni tematiki. Najbolj zastopana področja so narodnostna kultura, izobraževanje, ohranjanje izročila in narodnostna politika. Oddaja ne zanemarija niti drugih področij, kot so npr. gospodarstvo, kmetijstvo, varovanje okolja ipd. Prizadeva si opravljati tudi vlogo mostu med Slovenci in Madžari na Madžarskem ter med Slovenijo in Madžarsko nasploh.

Oddaja temelji na reportažnem pristopu. Zgodbe v *Slovenskih utrinkih* so panoramski družbeno-socialni preseki porabskega življenja, ki gledalcu odstirajo pogled v prežitke nekoč vrvečega vaškega življenja. Osredotoča se na nize drobnih dogodkov v vaških skupnostih in na vzgibe, ki jih porajajo medsebojni odnosi. Pripovedni svet ne pozna hitrosti, ampak pulzira v upočasnjem ritmu, ki ga določajo posebneži, zaljubljeni v svoj majhni vaški svet in zapredeni v svoje življenjske nazore in sanje. Za njihov prikaz uporabljajo predvsem dialog. Ta je živ, naraven, napaja se v ljudskem habitusu in priča o ustvarjalnem oblikovanju porabskega narečja.

Govorjeni del oddaje je v glavnem v porabskem narečju, včasih v knjižnem jeziku s podnaslovi v madžarskem jeziku, da ga lahko spremljajo tudi gledalci večinskega naroda.

Značaj javnih informacij manjšinskih medijev ima dvojno vlogo oz. lastnost: ima možnost učinkovitega povezovalca, lahko pa tudi ločuje in povečuje razlike tako znotraj manjšinske skupnosti kot tudi med manjšinsko in večinsko družbo. Ena izmed perspektiv manjšinskih medijev pri povezovanju manjšinske in večinske družbe ter prispevek k strpnosti in sožitju med njima je dvojezično oddajanje, ki manjšino približa večinski družbi ter s tem pripomore k razbijanju stereotipov o manjšini, obenem pa skrbi za medkulturni dialog ter tako prispeva k strpnosti in spoštovanju med manjšino in večinskim narodom.

4.3 RADIO MONOŠTER

Radio Monošter je začel delovati 23. junija leta 2000 po dolгих meddržavnih dogovarjanjih. Deluje na lokalni frekvenci 106,6 MHz. Nima lastne frekvence in iz te izhajajoče samostojnosti, kar bi izboljšalo ne le njegovo slišnost, ampak tudi povečalo obseg programa. Zakonskih osem ur tedenskega programa je namreč zelo malo. Radio oddaja od ponedeljka do sobote med 16. in 17. uro, v nedeljo pa od 12. do 14. ure. Na Porabce vpliva z govorjeno slovensko besedo, s katero prispeva k njihovemu jezikovnemu ozaveščanju in upočasnitvi asimilacije.

Radio Monošter se mora posluževati porabskega narečja. Če želi pridobiti poslušalce, mora oddajati v jeziku oz. zvrsti, ki jo Porabci razumejo in jo imajo za svojo. Zaradi jezikovnih razmer v Porabju tudi večina sogovornikov govori v porabskem narečju; v glavnem so to starejše generacije, ki »žmano« govori »domači jezik« in svoje življenjske izkušnje lahko posredujejo le v narečju. Posnetki teh pogovorov so bogato gradivo za jezikoslovce, zgodovinarje in etnoloге, saj sodelavci radia vse pogovore in intervjuje arhivirajo. V knjižnem jeziku se pojavljajo le redke vsebine, ker za določene teme ni izrazov v narečju.

Sodelavci radia se pri pripravi oddaj srečujejo s še večjimi težavami kot sodelavci časopisa. Porabski govorci uporabljajo veliko madžarskih izrazov, včasih tudi takrat, ko obstajajo porabski izrazi. Preprosti porabski sogovornik morda niti ne opazi, da ima v vsakem drugem slovenskem stavku kakšno madžarsko besedo. Sodelavci radia imajo dve možnosti, in sicer sogovorca med pogovorom opozorijo na obstoječi porabski izraz ali pa da z montiranjem »odstranijo« večino madžarskih izrazov. Gre za težko in zahtevno delo, če želijo ohraniti vsebino pogovora. Druga težava, s katero se radijci pogosto srečujejo, je pomanjkanje sogovornikov mlajšega rodu, ki vse manj govorijo slovensko. Pri radiu namreč ne pride v poštev, da se v oklepaju napiše kakšna beseda ali da se prevaja.

Tretja težava pa je, da se radio sliši le v 30-kilometrski razdalji od Monoštra. Delo radijcev bi bilo veliko lažje in učinkovitejše, če bi se izboljšala slišnost oddaj in bi jih dobro slišali tudi na Goričkem ali širše v Prekmurju. S tem bi se razširil tako krog poslušalcev kot tudi krog možnih sogovornikov. Sogovorniki (predvsem mladi in otroci) z druge strani zdaj »neobstoječe« madžarsko-slovenske meje bi lahko služili kot vzor ali spodbuda za mlade v Porabju.

Programi na radiu so različni. Govora je o kulturi, zgodovini, jeziku, predvajajo najrazličnejše reportaže, v prvi vrsti o starejših ljudeh, ki pripovedujejo, kakšno je bilo življenje nekoč.

Največja težava Radia Monošter je pomanjkanje finančnih sredstev, ki se vleče od ustanovitve. Ker madžarska država zagotavlja premalo finančnih sredstev, ne bo prišlo do širitve radijskega programa z osmih na 24 ur tedensko. Direktor Radia Monošter Francek Mukič pravi, da ne pričakujejo reciprocitete, radi pa bi uresničili svoje načrte po širitvi radijskega programa med delovniki z ene na tri ure, ob nedeljah pa z dveh na šest ur.

Dejstvo je, da madžarska država že od vsega začetka zagotavlja le približno polovico potrebnih sredstev za nemoteno delo Radia Monošter. Tako že vrsto let dobivajo 17 milijonov forintov letno, polovico denarja pa morajo pridobiti preko različnih natečajev. »Normalno bi lahko od 10 do 20 odstotkov sredstev dobili preko natečajev. Da bi ublažila stisko, nam Slovenija vsako leto primakne nekaj denarja, čeprav potem nenehno dobivamo signale, da se ne obračamo na pravi naslov«, pojasni direktor radia in doda: »tako dvostransko beračenje, 'kodivanje', je ponižujoče, saj vemo, da bi denar za naše delovanje morala zagotoviti madžarska država. Slovenija bi morala biti bolj odločna, na ustreznih mestih v Budimpešti bi morala odločno udariti po mizi.«

Pri monoštrskem radiu so se odločili, da v danih pogojih ne bodo širili programa. Glede na težave, ki se napovedujejo zaradi finančne krize na Madžarskem, se bojijo, da bodo imeli letos kar nekaj težav pri pridobivanju sredstev za svoje delovanje. Madžarski RTV svet, ki je letno običajno primaknil okrog 6 milijonov forintov, je že namignil, da bo denarja manj.

»Moja žena Marija Kozar je na sestanku medijske komisije omenila, da to, kar počnemo na Radiu Monošter, ni nobeno delovanje, ampak gre le za vegetiranje. Strinjam se s tem. Po osmih letih sem že vsega malo naveličan in razmišljam, sicer ne resno, da bi vse skupaj pustil. Dejstvo je, da se zelo rad pogovarjam z našimi in z Goričanci; to mi še daje veselje in voljo, da vztrajam, počnem še malo, še nekaj časa,« je 18. decembra 2008 svoje občutke za številko 51/52. časopisa Porabje strnil Francek Mukič.

Vsi trije mediji imajo za porabske Slovence ne le informativen, ampak tudi narodnostni pomen. Z vsebino informacij poglobljajo svoje vezi z matičnim slovenskim narodom in občutek pripadnosti širši nacionalni skupnosti, z določeno količino informacij v porabskem narečju pa krepijo zavest o vrednosti in vitalnosti lastnega jezika in posredno o lastni vrednosti.

Za obstoj manjšinskih medijev, ki temeljijo zlasti na iniciativi manjšine, je potrebna dobro institucionalizirana in vitalna narodna skupnost. Za manjšinske medije je značilen manjši krog odjemalcev ter posledično bolj regionalno obarvane teme, ki jim zaradi pomanjkanja oddajnega časa pogosto ni mogoče dati dovolj širine.

Velika težava vseh manjšinskih medijev je pomanjkanje sredstev za ustrezno, tako časovno kot tudi kakovostno oddajanje oz. izhajanje. V kratko odmerjenih in pogosto neprimernih terminih za oddajanje ne morejo zadovoljiti vseh potreb in želja gledalcev ter poslušalcev, saj je zaradi omejenega predvajalnega časa omejen tudi nabor vsebin. Kot največji problem manjšinskih medijev v Porabju se izpostavlja neustrezno znanje slovenskega knjižnega jezika, pa tudi porabskega narečja, zaradi česar se občinstvo medijev slovenske manjšine med porabskimi Slovenci vedno bolj oži.

5 SPREMLJANJE MEDIJEV SLOVENSKE MANJŠINE V PORABJU

Empirični del diplomskega dela z naslovom Spremljanje medijev slovenske manjšine v Porabju sestavljata dve podpoglavji.

Podpoglavje Občinstvo, dostopnost in spremljanje medijev slovenske manjšine v Porabju iz perspektive uredništev temelji na treh vodenih pogovorih z aktualnimi uredniki, ki so odgovarjali na štiri tematske sklope vprašanj o občinstvu, dostopnosti, spremljanju in jezikovni politiki svojih medijev. V nadaljevanju so v strnjenem besedilu predstavljeni zaključki vodenih pogovorov (prim. priloge B in C, str. 59–60).

Podpoglavje Raziskava o spremljanju medijev slovenske manjšine v Porabju prinaša rezultate ankete o spremljanju manjšinskih medijev med porabskimi Slovenci, ki sem jo s pomočjo vprašalnika opravila jeseni 2008 med lokalnim prebivalstvom.

V poglavju gre za preverjanje empirične (z dvema metodološkima pristopoma – vodeni pogovori in anketni vprašalnik – na dveh različnih skupinah – ustvarjalcih/tvorcih manjšinskih medijev, tj. uredniki, in ciljnem občinstvu) hipoteze diplomske naloge, da porabsko bralstvo in poslušalstvo slovenske manjšinske medije spremlja kot dopolnilo večinskim medijem v madžarskem jeziku, in sicer predvsem zaradi novic o življenju manjšine ter poročil in objav o dogodkih in prireditvah znotraj slovenske narodne skupnosti.

V tem delu skušam ponuditi čim popolnejšo sliko o spremljanju manjšinskih medijev v Porabju in njihovi problematiki. Rezultati raziskave so lahko koristna podlaga za nadaljnje razvijanje slovenskih manjšinskih medijev v Porabju.

5.1 OBČINSTVO, DOSTOPNOST IN SPREMLJANJE MEDIJEV SLOVENSKE MANJŠINE V PORABJU IZ PERSPEKTIVE UREDNIŠTEV

Uredniki manjšinskih medijev že od začetkov slovenskih medijev v Porabju ostajajo nespremenjeni; časopis Porabje že 20 let ureja Marijana Sukič, Radio Monošter od leta 2003 vodi France Mukič, televizijsko oddajo Slovenski utrinki pa od leta 1992 Ibolya Donczecz. Z urednicama časopisa in televizijske oddaje oz. urednikom radia sem opravila kratke vodene pogovore (gl. priloge A, B in C, str. 59-61), pri čemer me je zanimalo, kdo je občinstvo porabskih manjšinskih medijev, kakšna je njihova dostopnost, kakšna je jezikovna politika posameznega uredništva ter ali imajo kakšen podatek o spremljanju svojega medija.

Po besedah urednice časopisa Porabje tednik spremljajo porabski Slovenci, ki živijo po porabskih vaseh oziroma porabski Slovenci, ki so se zaradi takih ali drugačnih razlogov

izselili iz Porabja. To je predvsem srednja in starejša generacija, ki ji je materinščina še slovenščina oz. slovenski porabski govor. Urednik Radia Monošter je povedal, da Radio Monošter poslušata srednja in starejša generacija, ki jima je še do njihovega maternega jezika in ki še imata občutek, da so pripadniki slovenske manjšine. Urednica Slovenskih utrinkov je ugotavljala, da so njihove oddaje namenjene porabskim Slovencem, gledalcem v Sloveniji in predstavnikom večinskega madžarskega naroda.

Na vprašanje o dostopnosti do medijev sem dobila od urednikov različne odgovore. V najboljšem položaju je časopis, ki ima lastne distributerje po porabskih vaseh in je dostopen tudi na internetu. Bralci časopis lahko vzamejo v roke kadarkoli, mlajši pa ga preberejo na internetu, ko imajo čas. Občinstvo televizijske oddaje je v bolj nerodnem položaju, saj madžarska televizija oddajo Slovenski utrinki predvaja v času, ko je gledalci ne morejo spremljati, ker je večina v službi. Oddaje lahko spremlja le starejša generacija. Sicer so dostopne tudi na spletni strani madžarske nacionalne televizije, vendar velik del občinstva še nima dostopa do interneta.

Uredništva podrobnejših podatkov o spremljanju posameznega medija nimajo. Le pri časopisu Porabje so leta 1998 opravili raziskavo, ki pa je vsebovala le podatke o starosti in izobrazbi bralcev. Glede vsebine imajo uredniki povratne informacije neposredno od posameznikov, ki povejo, kakšne vsebine radi spremljajo.

Navedeni trije porabski manjšinski mediji so za slovensko narodno skupnost na Madžarskem zelo pomembni. So eden izmed oblikovalcev in vzdrževalcev slovenske identitete, v domove prinašajo slovenski jezik, ga ljudem približujejo ter jim pomagajo pri učenju jezika. Slovensko narodno skupnost obveščajo o aktualnih dogodkih, prireditvah in življenju v slovenski skupnosti. S svojo prisotnostjo opozarjajo večinsko prebivalstvo, da v njihovi okolici obstaja in je del širšega okolja tudi slovenska jezikovna skupnost druge narodnosti in identitete. Mediji slovenske manjšine v Porabju so most med manjšino in večino ter za tamkajšnjo slovensko narodno skupnost in njeno delovanje življenjskega pomena.

O spremljanju medijev pri porabskih Slovencih je bilo izvedenih nekaj raziskav, ampak že pred več kot desetimi leti. Katalin Munda Hirnök je leta 1992 izvedla raziskavo o spremljanju medijev v Monoštru, pri čemer je osredotočila predvsem na pogostost spremljanja medijev in na pripadnost etnični skupnosti. Kot je povedala Marijana Sukič, urednica časopisa Porabje, je leta 1998 madžarski Javni sklad za narodne manjšine opravil raziskavo pri vseh manjšinskih časopisih. Raziskava se je osredotočila na pripadnost etnični skupnosti ter na starostno in izobrazbeno strukturo bralcev.

5.2 RAZISKAVA O SPREMLJANJU MEDIJEV SLOVENSKE MANJŠINE V PORABJU

Da bi preverila, kakšno je mnenje ciljne skupine o manjšinskih medijih, sem se odločila za najbolj uporabljen metodološki postopek – kvantitativno raziskavo, in sicer anketo oz. anketni vprašalnik.

Z raziskavo sem želela proučiti, kakšno je zanimanje porabskih Slovencev za manjšinske medije, zakaj jih spremljajo, katere vsebine jih zanimajo in katere vsebine pogrešajo. Pridobljene podatke sem analizirala tudi po starostnih skupinah.

5.2.1 METODOLOŠKA IZHODIŠČA

Za metodo kvantitativne analize sem izbrala vnaprej pripravljen vprašalnik, ki zajema devet vprašanj. Štiri vprašanja so bila zaprtega, pet vprašanj pa je bilo odprtega tipa. Za odprti tip vprašanj sem se odločila, da bi se anketiranci sami opredelili do določenega vprašanja, npr. zakaj spremljajo posamezne manjšinske medije. Ker sem želela, da sami poiščejo odgovore, zaradi katerih spremljajo medije v slovenskem jeziku, nisem vnaprej naštevala možnih razlogov.

V vprašalniku me je najprej zanimala starost anketirancev, iz česar bomo lahko izvedeli, katera generacija spremlja manjšinske medije. Naslednje vprašanje se nanaša na spremljanje medijev glede na jezik. Pri tretjem vprašanju me zanima, katere medije spremljajo anketiranci. Sledita vprašanji o razlogih za spremljanje oz. nespremljanje porabskih manjšinskih medijev. V nadaljevanju sprašujem, v katerem jeziku anketiranci spremljajo posamezne vsebine. Pri naslednjih dveh vprašanjih sem zbiral podatke o tem, katere vsebine spremlja občinstvo zaradi jezika in katere zaradi zanimanja. Nato sprašujem o tem, katerih vsebin anketiranci ne spremljajo zaradi neznanja slovenskega knjižnega jezika oz. porabskega narečja in katerih zaradi nezanimanja zanje. Zadnje vprašanje se nanaša na vsebine, ki jih občinstvo pogreša pri posameznih medijih.

5.2.1.1 NAMEN VPRAŠALNIKA

S strukturiranim anketnim vprašalnikom sem želela ugotoviti, kakšno je spremljanje manjšinskih medijev med porabskimi Slovenci. Zanimalo me je, katere vsebine občinstvo najraje spremlja in katere vsebine pogreša. Pri tem sem želela pridobiti podatke, ki bodo koristni za urednike manjšinskih medijev v Porabju, saj, kot sem izvedela, uradnih podatkov glede spremljanja lastnih medijev nimajo.

Vsakemu vprašalniku sem priložila spremno besedilo s prošnjo za izpolnitev vprašalnika in pojasnilo, kakšen namen imam z vprašalnikom.

S pridobljenimi podatki skušam dokazati hipotezo, da večina občinstva slovenskih manjšinskih medijev ne spremlja ne zaradi nezanimanja za manjšinske zadeve, temveč zaradi pomanjkanja znanja slovenskega knjižnega jezika in/ali porabskega narečja.

5.2.1.2 SUBJEKTI VPRAŠALNIKA

Subjekti raziskave so bili naročniki časopisa Porabje, predvidoma porabski Slovenci, ki naj bi po mojih izkušnjah spremljali tudi druge slovenske manjšinske medije. Vprašalnik sem poslala vsem 250 naročnikom časopisa Porabje in tako predvidoma zajela del občinstva, ki spremlja vsaj en manjšinski medij. Naročnikom sem s pomočjo uredništva poslala vprašalnik v slovenskem in madžarskem jeziku (gl. prilogo Č, str. 61), ki so mi ga vrnil v priloženi naslovljeni kuverti.

5.2.1.3 ČAS ANKETIRANJA

Raziskavo sem izvedla med 16. oktobrom in 7. novembrom 2008. Anketiranci so imeli tri tedne časa, da so lahko odgovorili na vprašalnik.

5.2.2 OBDELAVA IN INTERPRETACIJA IZIDOV VPRAŠALNIKA

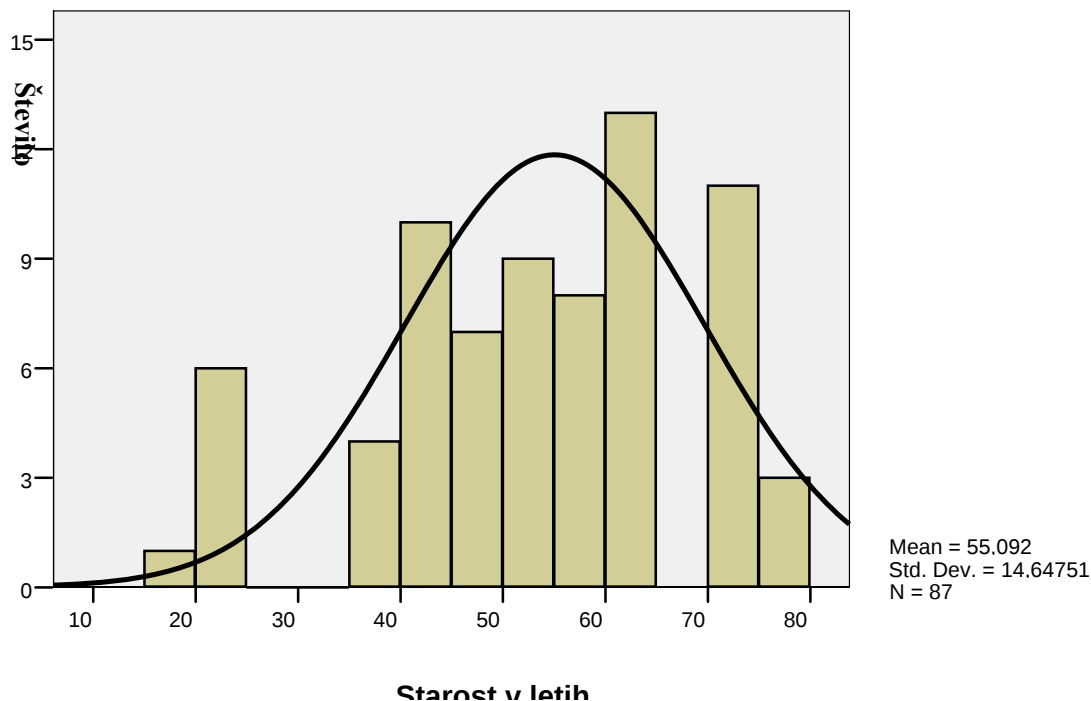
Izide vprašalnika predstavljam glede na zastavljena vprašanja. Analizo sem izvedla s pomočjo računalniškega programa SPSS.

Vprašalnik je izpolnilo 87 oseb (34,8 %) od 250, ki sem jim poslala vprašalnike. Rezultat pripisujem dejstvu, da večina občinstva porabskih manjšinskih medijev pripada starejši generaciji, preprostim ljudem, ki neradi izpolnjujejo ankete oziroma jih že težje razumejo.

Ankete so bile poslane v slovenskem in madžarskem jeziku. Največ oseb (54 oz. 62 %) je anketo izpolnilo v madžarskem jeziku. 17 anketiranih (19,5 %) je na vprašanja odgovorilo v slovenskem knjižnem jeziku, 16 oseb (18,3 %) pa v porabskem narečju.

5.2.2.1 LETO ROJSTVA

Slika 5.1: Starost anketirancev

Največ oseb, ki spremljajo manjšinske medije, je starih med 60 in 80 let (kar 42 oseb od 87 oz. 48,2 % vzorca). V srednjo generacijo, ki spremlja medije, lahko uvrstimo 38 vprašanih oz. 45,8 % vzorca. Vprašalnik je izpolnilo le sedem oseb, ki spadajo k mlajši generaciji in so med 19. in 25. letom starosti. Zavedam se, da je delež mlajše generacije skoraj zanemarljiv; ker pa gre za bodočo potencialno publiko, njihovo mnenje podrobneje izpostavljam tudi v nadaljevanju. Tudi na podlagi podatkov, ki sem jih križala po starostnih skupinah, skušam potrditi hipotezo naloge.

5.2.2.2 SPREMLJANJE MEDIJEV GLEDE NA JEZIK

Preglednica 5.1: Jezik spremljanja medijev

Jezik	N	%
mediji v slov. jeziku	2	2,3
mediji v madž. jeziku	1	1,1
oboje	84	96,6
Skupaj	87	100,0

V raziskavi sem ugotavljala, v katerem jeziku porabsko občinstvo spremlja medije. Iz podatkov je razvidno, da skoraj vsi (96,6 % oz. 84 anketirancev) spremljajo medije v obeh jezikih. Samo medije v slovenskem jeziku spremljata le dve osebi (2,3 %), le medije v madžarskem jeziku pa ena oseba (1,1 %).

Da bi podatke analizirali čim bolj uspešno, sem oblikovala tri starostne skupine: mlada generacija, mlajši od 30 let, srednja generacija, stari od 30 do 60 let, in starejša generacija, starejši od 60 let.

Številčno največja je bila skupina anketirancev, starih nad 60 let (42 oseb oz. 48,2 %). Dobro je bilo zastopana tudi skupina srednje generacije 38 (43,6 %). V najmlajšo skupino skupino sodi le 7 oseb (8 %).

Slika 5.2: Spremljanje medijev glede na jezik po starostnih skupinah

Število

Anketiranci vseh treh generacij v največjem deležu spremljajo medije v obeh jezikih. Starejša generacija: 39 oz. 92,8 %; srednja generacija: 38 oz. 100 %, mlada generacija: 4 oz. 57, 1 %. Samo medije v madžarskem jeziku spremljata le dva predstavnika mlade generacije. Zgolj medije v slovenskem jeziku spremljajo trije predstavniki starejše generacije in en predstavnik mlade generacije.

5.2.2.3 MEDIJI, KI JIH SPREMLJAJO PORABSKI SLOVENCİ

Preglednica 5.2: Spremljanje medijev med porabskimi Slovenci

Medij	N	%
časopis Porabje	86	98,9
Radio Monošter	52	59,8
Slovenski utrinki	65	74,7
SLO1	38	43,7
SLO2	25	28,7
MMR	61	70,1
MTV1	76	87,4
MTV2	45	51,7
TV2	66	75,9
RTL KLUB	65	74,7

Iz podatkov je razvidno, da največ ljudi spremlja časopis Porabje, to je kar 98,8 % (86) anketirancev. Časopis je najbolj dostopen manjšinski medij v Porabju, oddaja Slovenski utrinki in slovenski program Radia Monošter se pa predvajata v času, ko ju večina občinsteven ne more spremljati.

Radio Monošter spremlja 59,8 % (52) anketirancev. Oddajo Slovenski utrinki spremlja 74,7 % (65) anketirancev. Oddaja je ob četrtnih ob 13.35, ponovitve pa ob ponedeljkih ob 10.10. To so časovna obdobja, ko je največ ljudi v službi in tako ne morejo spremljati oddaje. Oddaja Slovenski utrinki je dostopna tudi na internetu in lahko si jo kadarkoli ogledamo. Oddaje so podnaslovljene, zato jih lahko spremljajo tudi tisti, ki slovensko ne znajo.

Podatki kažejo, da porabski Slovenci spremljajo tudi programe slovenskih medijev, in sicer iz Slovenije TV SLO 1 in SLO 2, ki sta dostopna na Madžarskem. Kar 43,7 % (38) anketirancev spremlja SLO 1, SLO 2 pa 28,7 % (25) anketirancev. Večina vprašanih se poslužuje tudi večinskih madžarskih medijev. Med televizijskimi kanali največje število ljudi (74 oz. 85 %) spremlja prvi program Madžarske televizije (MTV 1). Med časniki večina vprašanih bere dnevnik Vas népe, najbolj spremljani madžarski radijski program pa je Radio Petőfi.

Preglednica 5.3: Spremljanje posameznih medijev po starostnih skupinah

	Starejša generacija (42)	Srednja generacija (38)	Mlada generacija (7)
časopis Porabje	42	38	6
Radio Monošter	27	24	1
Slovenski utrinki	35	28	2
SLO1	17	19	2
SLO2	12	12	1
MMR	34	25	2
MTV1	37	34	3
MTV2	21	21	2
TV2	28	31	7
RTL KLUB	27	32	7

Iz preglednice je razvidno, da je med vsemi tremi generacijami najbolj spremljan Časopis Porabje. Na drugem mestu je – če ostanemo pri manjšinskih medijih – oddaja Slovenski utrinki. Vse tri generacije pa med manjšinskimi mediji najmanj spremljajo Radio Monošter. Med madžarskimi mediji je najbolj gledana javna televizija MTV1. Najbolj spremljana televizijska kanala med mladimi sta komercialni postaji TV2 in RTL KLUB.

5.2.2.4 RAZLOGI ZA SPREMLJANJE NAŠTETIH MEDIJEV

Preglednica 5.4: Razlogi za spremljanje časopisa Porabje

Odgovori	N	%
poročanje o Porabju in porabskih Slovencih ter dogajanju na tem območju	57	66,2
poročanje v materinščini	15	17,4
zanimivi prispevki	10	11,6
drugo	4	4,7
skupaj	86	100

Vprašanje, zakaj občinstvo spremlja naštete medije, je bilo odprtega tipa in anketiranci so se morali sami opredeliti do tega vprašanja.

Kar 66,2 % (57 oseb) je kot najpogostejši razlog za spremljanje navedlo, da časopis spremlja, ker ta poroča o Porabju in porabskih Slovencih ter dogajanjih znotraj manjšine (17,4 % vzorca).

Navedba potrjuje, da se občinstvo zanima za manjšinske zadeve in da je materni jezik zanje pomemben.

Kar 17 anketirancev (19,7 %) je odgovorilo, da časopis spremlja, ker ta poroča o dogajanjih v Porabju, 10 (11,6 %) anketirancev je navedlo, da časopis spremlja, ker ta piše o ožji domovini in znancih, 9 (10,4 %) bralcev spremlja časopis, ker ta poroča o življenju, delu in položaju manjšine, 8 (9,3 %) jih časopis rado bere, ker poroča o porabskih Slovencih, 5 anketirancev pa se je sklicevalo na zanimanje za delo, dogodke in prireditve v zvezi s porabskimi Slovenci.

Za kar 15 anketirancev (17,4 %) je pomembno poročanje v materinščini. Zaradi zanimivih prispevkov časopis spremlja 10 (11,6 %) anketirancev. Ostali odgovori so bili različni: dva anketiranca sta navedla, da ju zanimajo manjšinske zadeve, eden od anketirancev časopis rad bere, ker ta piše o življenju in običajih starih ljudi, drugi pa je odgovoril, da rad bere članke v časopisu, ki vsebuje tudi slovenski RTV-program.

Med mlado generacijo je večina anketirancev navedla, da časopis spremlja, ker poroča o dogajanjih v Porabju. Eden anketiranec na vprašanje ni odgovoril, eden pa slovenskih manjšinskih medijev ne spremlja.

Preglednica 5.5: Razlogi za spremljanje Radia Monošter

Odgovori	N	%
zanimivi prispevki	21	40,3
poročanje o Porabju in porabskih Slovencih ter dogajanju na tem območju	14	26,9
poročanje v materinščini	3	26,9
drugo	14	5,7
skupaj	52	100

Pri vprašanju, zakaj občinstvo spremlja Radio Monošter, sem dobila podobne odgovore kot pri časopisu Porabje. Od 52 anketirancev, ki spremljajo radio, jih je kar 21 (40,3 %) navedlo, da radi poslušajo program Radia Monošter, ker ta vsebuje zanimive prispevke. Za 14 anketirancev (26,9 %) je bilo pomembno, da radio poroča o Porabju in porabskih Slovencih ter dogajanju na tem območju. Odgovore 14 anketirancev smo združili v rubriki drugo, in sicer 7 (13,4 %) jih je navedlo, da radi spremljajo radijski program, ker v njem lahko

velikokrat slišijo svoje znance, trije poslušalci (5,7 %) radia so odgovorili, da radi poslušajo zgodbe o starih časih, kako so ljudje takrat živeli, štirje anketiranci (7,6 %) pa so zapisali, da tako lahko spoznajo veliko življenjskih zgodb. Le za tri anketirance (5,7 %) je bilo pomembno, da Radio Monošter poroča v materinščini. Med mladimi anketiranci le eden posluša Radio Monošter, ki je kot razlog za spremljanje navedel zanimive prispevke.

Preglednica 5.6: Razlogi za spremljanje televizijske oddaje Slovenski utrinki

Odgovori	N	%
poročanje o Porabju in porabskih Slovencih ter dogajanju na tem območju	40	61,5
zanimivi prispevki	12	18,4
poročanje v materinščini	5	12,3
drugo	8	7,6
skupaj	65	100

Razlogi za spremljanje oddaje Slovenski utrinki so bili podobni kot pri spremljanju časopisa in radia. Od 65 anketirancev, ki spremljajo oddajo Slovenski utrinki, jih je kar 40 (61,5 %) odgovorilo, da oddajo spremljajo, ker ta poroča o Porabju in porabskih Slovencih ter dogajanju na tem območju, npr. poroča o prireditvah v Porabju (11 anketirancev), zanimivo je, kaj se vse dogaja v Porabju (15), poroča o ožji domovini in znancih (7), poroča o življenju, delu in položaju manjšine (4), zanimanje za manjšinske zadeve (3). Da oddajo spremlja, ker ta vsebuje zanimive prispevke, je navedlo 12 anketirancev. Osem vprašanih je navedlo različne razloge za spremljanje oddaje, npr. veliko izvemo tudi o matični državi (3), podnapisi so v madžarščini in tako oddajo lahko gleda tudi družina (2), zanimajo me manjšinske zadeve (2), veliko izvem o drugih krajih, ki jih še ne poznam (1). Le 5 gledalcev oddajo spremlja, ker je ta v njihovi materinščini. Pri mladi generaciji le dva anketiranca gledata oddajo Slovenski utrinki. Eden jo spremlja, ker je »oddaja dobro pripravljena«, drugi pa je odgovoril, da oddajo spremlja, ko ima čas.

5.2.2.5 RAZLOGI ZA NESPREMLJANJE NAŠTETIH MEDIJEV

Na vprašanje, kateri so razlogi za nespremljanje naštetih medijev, sem dobila različne odgovore.

Edini anketiranec, ki ne spremlja časopisa Porabje, je zapisal, da ga ne bere, ker ga ne razume.

Radia ne spremlja 35 anketirancev: 8 zato, ker so oddaje v času, ko jih ne morejo poslušati, 7 zaradi slabe dosegljivosti, ostali odgovori pa so bili: ne razumem narečja, slišnost je slaba,

sploh ne poslušam radia, radio redko poslušam, nimam časa. Dvanajst anketirancev svojega odgovora ni podrobneje razložilo.

Preglednica 5.7: Razlogi za nespremljanje Radia Monošter

Odgovori (23)	N	%
neprimeren čas	8	34,7
slaba slišnost	7	30,4
drugo	6	26
skupaj	23	100

Televizijske oddaje Slovenski utrinki ne spremlja 21 anketirancev. Na vprašanje, zakaj oddaje ne spremljajo, je odgovorilo 17 anketirancev: 14 jih oddaje ne gleda, ker jim čas oddaje ne ustreza, ostali odgovori pa so bili: termin oddaje se vedno spreminja, zato je ne spremljam, rajši berem kot gledam televizijo, oddaje niso za mojo generacijo. Štirje anketiranci svojega odgovora niso utemeljili.

Preglednica 5.8: Razlogi za nespremljanje televizijske oddaje Slovenski utrinki

Odgovori (17)	N	%
neustrezen čas	14	82,3
drugo	3	17,6
skupaj	17	100

5.2.2.6 JEZIK SPREMLJANJA NAŠTETIH VSEBIN

Preglednica 5.9: Spremljane vsebine v slovenskem in madžarskem jeziku ter slovenskem porabskem narečju

<i>Tip vsebine</i>	<i>Jezik</i>					
	slovenski		por. narečje		madžarski	
	N	%	N	%	N	%
politika	11	12,6	12	13,8	66	75,9
kultura	30	34,5	66	75,9	56	64,4
vsebine o umetnosti	14	16,1	26	29,9	52	59,8
izobraževalne vsebine	17	19,5	27	31,0	61	70,1
življenjske zgodbe	16	18,4	68	78,2	55	63,2
mladinske vsebine	21	24,1	42	48,3	45	51,7
športne vsebine	6	6,9	0	0	46	52,9
zabavne vsebine	32	36,8	60	69,0	60	69,0

Na vprašanje, v katerem jeziku spremlja občinstvo določene teme, sem dala na razpolago osem različnih vsebin, ki jih ponujajo mediji slovenske manjšine v Porabju in ki jih najdemo tudi v večinskih medijih. Za našete vsebine sem se odločila, ker se največkrat pojavljajo v manjšinskih medijih. Glede jezika velja pripomniti, da gre tako v primeru slovenskega jezika kot porabskega narečja za slovenski jezik, pri tem vprašanju pa je slovenski jezik razumljen kot slovenski knjižni jezik.

Občinstvo v pretežnem delu v porabskem narečju spremlja le življenjske zgodbe. Podatki kažejo, da precejšnje število anketirancev spremlja našete vsebine tudi v slovenskem knjižnem jeziku in porabskem narečju. Skoraj vse vsebine pa so največkrat spremljane v madžarskem jeziku.

Le vsebine v zvezi s kulturo in življenjske zgodbe največ anketirancev spremlja v porabskem narečju, kar lahko pripišemo dejstvu, da se porabski manjšinski mediji največkrat ukvarjajo s temi temami.

Preglednica 5.10: Spremljane vsebine po starostnih skupinah

	V slovenskem knjižnem jeziku			V porabsčini			V madžarščini		
	mlada gen.	srednja gen.	starejša gen.	mlada gen.	srednja gen.	starejša gen.	mlada gen.	srednja gen.	starejša gen.
Politika	-	-	-	-	-	-	4	35	24
Kultura	4	17	10	2	30	30	3	28	22
Umetniške vsebine	1	8	4	-	13	12	2	28	17
Izobraž. vsebine	-	12	3	-	11	15	5	34	20
Življenjske zgodbe	-	11	3	-	35	29	4	24	24
Otroške vsebine	3	16	3	1	22	16	2	22	18
Športne vsebine	-	5	1	-	2	4	7	26	15
Zabavne vsebine	2	23	5	1	28	28	2	31	23

Tudi ta preglednica potrjuje, da so vsebine med vsemi starostnimi skupinami največkrat spremljane v madžarskem jeziku. Vse generacije spremljajo tudi veliko vsebin v porabskem narečju. Vsebine, ki jih največkrat spremljata starejša in srednja generacija, so življenjske

zgodbe, zabavne in kulturne vsebine. Najmanj vsebin je spremljanih v slovenskem knjižnem jeziku, in sicer predvsem politične in športne vsebine.

Na podlagi pridobljenih podatkov lahko sklepamo, da občinstvo zahtevnejših vsebin ne spremlja zaradi pomanjkljivega znanja jezika. Iz preglednice je namreč razvidno, da občinstvo spremlja zahtevnejše vsebine, na primer politiko in izobraževalne vsebine, v madžarskem jeziku. Prednost ima oddaja Slovenski utrinki, ki ima podnapise v madžarskem jeziku, zato jo lahko spremljajo tudi tisti, ki ne znajo slovenskega knjižnega jezika ali porabskega narečja. Pri časopisu Porabje bi bilo koristno zopet uvesti slovarček, določene izraze navesti tudi v madžarščini. Da bi pritegnili več mladih oz. otrok, bi lahko pripravili mladinsko/otroško prilogo na nekaj straneh, kjer bi z ustreznimi vsebinami zbudili zanimanje mlajše generacije. Vemo pa, da bi to pomenilo dodatne stroške, zato bi se bilo smiselno prijaviti na razne natečaje. V načrtih bi lahko imeli tudi obnovo spletnega portala, ki bi z dnevno svežimi informacijami privabil bralce tako na spleto kakor tudi k branju tiskane različice časopisa. Tako bi tudi pri Radiu Monošter lahko za mlade pripravili dvojezične oddaje, z zanimivimi vsebinami.

5.3.7 SPREMLJANJE VSEBIN ZARADI JEZIKA

Preglednica 5.11: Spremljane vsebine zaradi jezika

Tip vsebine	N	%
kultura	29	33,3
življenjske zgodbe	28	32,1
zabavne vsebine	20	22,9
izobraževalne vsebine	10	11,5
politika	7	8
mladinske vsebine	7	8
vsebine o umetnosti	3	3,4

Na vprašanje, katere vsebine spremlja občinstvo zaradi jezika, je največ vprašanih naštel kulturne vsebine, življenjske zgodbe in zabavne vsebine. Najmanj anketirancev zaradi jezika spremlja vsebine o umetnosti. odgovori so pričakovani, saj so življenjske zgodbe ter kulturne in zabavne vsebine podane v porabskem narečju, ki ga govori največ ljudi v Porabju. Politika in vsebine s področja umetnosti so večinoma v slovenskem knjižnem jeziku, zato jih spremlja manj ljudi. »Kulturne« vsebine in vsebine o umetnosti razlikujem zato, ker »kulturne«

vsebine večinoma govorijo o različnih nastopih porabskih skupin, in so zato v porabskem jeziku. Vsebine o umetnosti, na primer prispevki o razstavah ali koncertih, pa so največkrat v slovenskem knjižnem jeziku, zato te vsebine občinstvo manj razume.

5.3.8 SPREMLJANJE VSEBIN ZARADI ZANIMANJA ZANJE

Preglednica 5.12: Spremljane vsebine zaradi zanimanja

Tip vsebine	N	%
življenjske zgodbe	31	35,6
kultura	22	25,2
zabavne vsebine	19	21,8
izobraževalne vsebine	18	20,6
politika	11	12,6
umetniške vsebine	10	11,5
mladinske vsebine	8	9,2
šport	7	8

Največ anketirancev zaradi zanimanja spremlja življenjske zgodbe, ki so med porabskim občinstvom zelo priljubljene. Poleg življenjskih zgodb vprašani radi spremljajo prispevke v zvezi s kulturo (22) in zabavne vsebine (19). Anketirance še najmanj zanimajo prispevki v zvezi s športom. To lahko pripišemo siceršnji športni neorganiziranosti porabskih Slovencev, medtem ko se v Porabju na področju kulture dogaja veliko več.

5.2.2.9 NESPREMLJANJE VSEBIN MANJŠINSKIH MEDIJEV IN RAZLOGI ZA TO

Preglednica 5.13: Nespremljane vsebine zaradi neznanja slovenskega knjižnega jezika

Tip vsebine	N	%
vse vsebine v slov. knj. jeziku	14	16
politika	11	12,6
vsebine o umetnosti	7	8
kultura	5	5,7
izobraževanje	4	5,1
življenjske zgodbe	1	1,1

Pri vprašanju, kateri so razlogi za nespremljanje naštetih vsebin, so anketiranci izbirali med tremi razlogi, in sicer: ker ne razumem knjižnega jezika, ker ne znam porabskega narečja, ker ni zanimivo.

Največ anketirancev, kar 14 (16 %), ne spremlja nobenih vsebin v slovenskem knjižnem jeziku, ker ga ne zna. Enajst (12,6 %) anketirancev ne spremlja političnih vsebin, 7 (8 %) pa vsebin o umetnosti, saj so te vsebine v knjižnem jeziku zanje prezahtevne. Nespremljanje vsebin je torej predvsem posledica nerazumevanja slovenskega knjižnega jezika.

Preglednica 5.14: Nespremljane vsebine zaradi neznanja slovenskega porabskega narečja

Tip vsebine	N	%
življenjske zgodbe	4	66,6
kultura	2	33,3

Na vprašanje, katerih vsebin ne spremljate, ker ne znate porabskega narečja, je odgovorilo le šest anketirancev, kar potrjuje, da večina občinstva manjšinskih medijev govori porabsko narečje. Le štirje anketiranci, ki ne znajo narečja, ne spremljajo življenjskih zgodb, dva anketiranca pa prispevkov v zvezi s kulturo.

Preglednica 5.15: Nespremljane vsebine zaradi nezanimanja

Tip vsebine	N	%
šport	10	37
politika	9	33,3
umetniške vsebine	5	18,5
otroške vsebine	3	11,1

Na vprašanje, katerih vsebin ne spremljate, ker vas ne zanimajo, je odgovorilo 27 anketirancev. Največ izmed njih ne spremlja športnih (10) in političnih vsebin (9). Pet oseb pa zanimajo umetniške, tri pa otroške vsebine in jih zato tudi ne spremljajo.

5.2.2.10 VSEBINE, KI JIH ANKETIRANCI PRI NAŠTETIH MEDIJIH POGREŠAJO

Z vprašanjem, katere vsebine pogreša občinstvo medijev slovenske manjšine, sem želela ugotoviti, katere vsebine bi občinstvo rado bralo, gledalo oziroma poslušalo. Kot sem izvedela v vodenih pogovorih (prim str. 58-60), uredništva že imajo nekaj povratnih informacij o pogrešanih vsebinah.

Na vprašanje o pogrešanih vsebinah so anketiranci navajali različne odgovore.

Pri časopisu *Porabje* je največ, kar 22 vprašanih, zapisalo, da ne pogreša nobenih vsebin in da so zadovoljni s časopisom, kakršen je. Najpogosteje so izrazili željo po več otroških oz. mladinskih vsebinah, to je navedlo enajst vprašanih. Šest anketirancev je zapisalo, da bi v časopisu prebirali več izobraževalnih vsebin in receptov. Sledi zanimanje za vsebine s področja statistike o porokah, rojstvih in smrtih (3) in prispevke o *Porabju* (2), vsebine o umetnosti (2), humoristične zgodbe (2), naznanila o prireditvah (2) in šport (2).

Anketiranci pogrešajo še poročila o delu občin (1), jezikovne vaje (1), prispevke o zdravju (1), prispevke o boleznih (1) in kulturi (1) ter cerkvena naznanila. Nekaj bralcev bi še rado bralo več prispevkov v *porabščini* (1) in o kulturi (1). Ostale pogrešane vsebine so bile: besedila porabskih in slovenskih pesmi (1), čestitke (1), izletniške ponudbe (1), križanke (1), življenjske zgodbe (1), zgodovina vasi (1) in slovenske pesmi z notami (1).

Za *Radio Monošter* je 17 anketirancev povedalo, da ne pogreša nobenih vsebin. Ostali anketiranci pogrešajo vsebine za mladino (6), recepte starih staršev in prastaršev (4), športne vsebine (2) in kulturne programe porabskih skupin (2). Kar 21 anketirancev se je pri tem vprašanju ni opredelilo, eden pa je odgovoril, da bi bilo dobro, če bi se oddaje ponavljale ob večerih.

Pri oddaji *Slovenski utrinki* je največ, in sicer 18 anketirancev odgovorilo, da pri oddajah nič ne pogreša, saj so te primerno urejene. Tudi pri tej oddaji anketiranci pogrešajo prispevke o pripravah značilnih porabskih in slovenskih jedi (7). Iz tega morda lahko sklepamo – ker gre za podeželsko in dokaj tradicionalno okolje – da oddajo gledajo predvsem ženske. Ostale pogrešane vsebine so bile vsebine, ki predstavljajo slovenske kraje (2), umetniške vsebine (2), več prispevkov o *Porabju* (3), jezikovne vaje (1), pravlјice za otroke (1), športne vsebine (2), prispevki o različnih slovenskih krajih (1) in prispevki o glasbi (1).

Na vprašanje, katere vsebine pogreša občinstvo *Slovenskih utrinkov*, sem od 65 anketirancev, ki gledajo oddaje, dobila 39 odgovorov, kar pomeni, da 26 anketirancev na to vprašanje ni odgovorilo.

5.3 ZAKLJUČKI

Ko analiziramo razloge za spremljanje medijev v slovenskem jeziku v Porabju, lahko pripišemo tem medijem več vlog in funkcij, saj je njihov vpliv pri gradnji slovenske nacionalne identitete in vzdrževanju slovenskega jezika ter skupnega kolektivnega spomina pripadnikov slovenske manjšine v Porabju neizpodbiten.

Kakovost pridobljenih podatkov pri anketi bi bila nedvomno boljša in bolj preverjena z vodenim osebnim anketiranjem občinstva. V našem pripravljenem vprašalniku, poslanem v pisni obliki, so nekatera vprašanja ostala brez odgovora.

Končni vzorec je zajemal 87 izpolnjenih vprašalnikov (to je približno tretjinski odziv). Povprečna starost je 47 let.

Če povzamemo rezultate vprašalnika o spremljanju medijev v slovenskem jeziku, lahko trdimo, da so ti mediji precej dobro spremljani, posebej časopis Porabje, ki je najbolj dostopen porabskemu občinstvu. Glede starosti občinstva smo ugotovili, da manjšinske medije najpogosteje spremljata starejša in srednja generacija, tj. osebe, stare 60–80 let (kar 42 oseb od 87 oz. 48,2 % vzorca). To lahko pripišemo dejstvom, da mlajša generacija že ne zna več oz. premalo zna slovenski jezik in da je v medijih manjšine premalo vsebin za to generacijo.

V starostni sestavi vzorca prevladujejo starejši ljudje, saj so ti poleg ljudi srednjih let zaradi večje količine prostega časa najbolj aktivni v različnih manjšinskih društvih in organizacijah ter tako tudi najbolj seznanjeni z manjšinskimi mediji in dogajanjem v manjšini. Pri tem ne smemo prezreti, da mlajša generacija že skoraj ne zna več slovenskega knjižnega jezika ali porabskega narečja oz. ju zna premalo.

Glede jezika smo dobili podatek, da skoraj vsi, in sicer 96,6 % anketirancev, spremlja medije tako v madžarskem kot slovenskem jeziku. Podatke smo pogledali tudi po starostnih skupinah in ugotovili, da vse tri generacije spremljajo medije v obeh jezikih – le dva predstavnika mlade generacije sta navedla samo medije v madžarskem jeziku.

Manjšinski mediji imajo velik pomen zaradi prisotnosti slovenskega jezika, kot bistvenega simbolnega elementa identitete manjšine in glavnega razločevalca narodnih skupnosti v širšem madžarskem medijskem okolju. Tudi pri vprašanju, zakaj občinstvo spremlja določeni medij, je bilo spremljanje zaradi jezika med pogosto navedenimi razlogi. Tako je bilo poročanje v maternem jeziku pri časopisu Porabje za 17,4 % anketirancev, pri Radiu Monošter za 5,7 %, pri oddaji Slovenski utrinki pa za 7,6 % vprašanih razlog za spremljanje omenjenega medija.

S tem lahko potrdimo izhodišče naloge, da ljudje po manjšinskih medijih segajo kot po dopolnilu k večinskim medijem v madžarskem jeziku zaradi novic o življenju manjšine, poročil in objav o dogodkih in prireditvah znotraj narodne skupnosti. Manjšina je, če želi biti na tekočem z dogajanjem v širšem okolju, prisiljena poseči po medijih večinske družbe in z njimi nadomestiti primanjkljaj aktualnih informacij. Po mnenju Buscheve je problematična »ozkost« tem, ki jih manjšinski mediji obravnavajo, saj se premalo ukvarjajo s specifičnimi temami (npr. tehnologija, gradbeništvo, biologija, varstvo okolja, zdravje, poljudno-znanstvena literatura). Leksika, povezana s temi področji, se tako ne more obnavljati in razvijati, kar posledično škoduje razvoju jezika manjšine, v našem primeru razvoju tako porabskega narečja kot, širše, slovenskega jezika.

Mediji v jeziku manjšine močno vplivajo na poznavanje, učenje in utrjevanje jezika narodne skupnosti, s čimer se znotraj skupnosti lahko krepí uporaba jezika. Ne smemo pa prezreti dejstva, da že veliko ljudi v Porabju ne zna jezika, zato manjšinski mediji postopoma izgubljajo funkcijo ohranjanja jezika, saj bo čez čas premalo ljudi, za katere bi mediji lahko pisali oz. oddajali v slovenskem jeziku.

Kot glavni razlog za spremljanje časopisa Porabje in oddaje Slovenski utrinki so anketiranci navajali poročanje o Porabju in porabskih Slovencih ter dogajanju na tem območju (66,2 % bralcev časopisa oz. 61,5 % gledalcev oddaje Slovenski utrinki). Radio Monošter največ poslušalcev, in sicer 40,3 %, spremlja zaradi zanimivih prispevkov. Lahko bi torej trdili, da si porabski Slovenci že z aktivnim spremljanje naštetih medijev (glede na zgoraj zapisano predvsem časopisa Porabje in TV-oddaje Slovenski utrinki) gradijo predstavo o skupnosti Slovencev v Porabju in oblikujejo občutek pripadnosti k tej skupnosti.

Glede vsebine medijev je na vprašanje, katere teme občinstvo spremlja zaradi jezika, največ vprašanih našteló kulturne vsebine, življenjske zgodbe in zabavne vsebine. Največ anketirancev zanimajo življenjske zgodbe. Pri vprašanju o nespremljanju vsebin zaradi neznanja slovenskega knjižnega jezika je 14 anketirancev trdilo, da ne spremlja nobenih vsebin v tem jeziku, 9 vprašanih pa je navedlo politiko, kjer gre za jezikovno zahtevnejše prispevke. Zaradi neznanja porabskega narečja štirje anketiranci ne spremljajo življenjskih zgodb, dva anketiranca pa prispevkov v zvezi s kulturo. Zaradi nezanimanja 10 anketirancev ne spremlja športnih, 9 pa političnih vsebin. S križanjem podatkov po starostnih skupinah smo ugotovili, da vse tri generacije spremljajo zahtevnejše vsebine v madžarskem jeziku, manj zahtevne tudi v slovenskem knjižnem jeziku, največkrat pa v porabskem narečju. S tem lahko potrdimo, da občinstvo določenih vsebin ne spremlja zaradi pomanjkljivega znanja slovenskega knjižnega jezika oz. porabskega narečja.

Z anketo smo dobili tudi informacije o pogrešanih vsebinah. Občinstvo vseh treh manjšinskih medijev je v glavnem zadovoljno s ponujenimi vsebinami, navedlo pa je tudi nekaj vsebin, ki bi jih rado še spremljalo, in sicer vsebine za mladino oz. otroke in recepte. Porabski manjšinski mediji bi morali ponujati več ustrežnejših vsebin za otroke, da bi jih s tem spodbujali k učenju slovenščine in nagovarjali k spremljanju manjšinskih medijev. Če bodo v teh medijih bolj zanimive in primerne vsebine za otroke, bodo mediji ohranili oz. pridobili precejšen del občinstva. S staranjem prebivalstva in s postopnim zmanjševanjem števila pripadnikov narodnosti lahko – realno gledano – v prihodnosti pričakujemo upad bralcev. Zato je ena pomembnejših nalog urednikov manjšinskih medijev, da jih oblikujejo in prilagodijo interesom srednje in mlajše generacije. To potrjujejo tudi pridobljeni podatki o pogrešanih vsebinah, saj je veliko anketirancev izrazilo željo po več vsebinah za mlade oz. otroke.

Z našimi vprašalniki in intervjuji sicer nismo priskrbeli posplošljivih podatkov, smo pa zagotovili trdne nastavke v zvezi s porabskimi manjšinskimi mediji. Mediji vitalnost manjšine ohranjajo s prilagajanjem družbi in njenim potrebam ter primernim oblikovanjem vsebin, ki jih ponujajo. Tako so mediji manjšinske narodne skupnosti primorani delovati na vseh področjih, kot to počnejo večinski: informativnem, umetniškem, kulturnem, razvedrilnem in izobraževalnem, pri čemer pa se morajo posebej posvetiti specifikam in svojstvenim medijskim potrebam manjšinske skupnosti.

6 SKLEP

Manjšinski mediji s svojimi osnovnimi funkcijami – informativno, dokumentarno, razvedrilno, umetniško, kulturno in izobraževalno – pomembno vplivajo na socializacijo pripadnikov manjšine, oblikovanje njihovih mnenj in stališč. V življenju manjšin imajo pomemben vpliv pri vseh procesih, ki se v manjšini dogajajo: pri (ne)asimilaciji, pozitivni ali negativni diskriminaciji, pri samozavedanju, sodelovanju, delovanju v manjšinski skupnosti, prilagajanju večini, izobrazbi, modernizaciji, socializaciji itd. Manjšinski mediji imajo poleg osnovnih medijskih funkcij, ki se jim pogosto ne morejo posvetiti v zadostni meri, še t. i. specifične funkcije, ki se navezujejo na vlogo, ki jo imajo kot pomočnik ohranjanja manjšinske narodnostne identitete, razvijanja in oblikovanja posebnih kulturnih modelov, integracije znotraj manjšine, zelo pomembna pa je tudi njihova jezikovna funkcija. Vse naštetu posredujejo mediji slovenske narodne skupnosti v Porabju skozi članke in prispevke, povezane z manjšino, njenim življenjem in delom. Za slovensko narodno skupnost na Madžarskem manjšinski mediji predstavljajo samostojno celoto v madžarskem medijskem prostoru, saj so edina javna občila, ki pišejo o manjšini in se ukvarjajo z njeno problematiko.

Za ohranjanje vitalnosti manjšine je izrednega pomena, da so njeni pripadniki na tekočem z aktualnimi dogajanjem, na kar manjšinski mediji vplivajo z informacijami o življenju in dogajanju znotraj manjšine ter o dogodkih in prireditvah, ki v njej potekajo. Za največji delež vprašanih je prav seznanjenost z novicami v narodni skupnosti ter informiranost o preteklih ali tekočih dogodkih in prireditvah znotraj nje glavni razlog za spremljanje medijev v slovenskem jeziku. Poročanje o dogodkih, ki se odvijajo v manjšinski skupnosti, je tudi povratna informacija za aktivne člane manjšine, ki tako dobijo potrditev in priznanje, da je njihovo delo, kraj, predstava itd. opaženo in cenjeno tudi med ostalimi pripadniki skupnosti.

Slovenska manjšina spremlja in ocenjuje svoje medije kot dobre. Anketiranci si želijo predvsem razširitev radijskega in televizijskega programa. Zelo pomembno za občinstvo je, da dogajanja v zvezi s porabsko manjšino lahko spremljajo v maternem jeziku, kar so anketiranci kot razlog za spremljanje posameznega medija navedli pri vseh treh manjšinskih medijih. S temi podatki lahko potrdimo izhodišče naloge, da so manjšinski mediji zelo pomembni za slovensko narodno skupnost v Porabju na Madžarskem, saj močno vplivajo na narodnostno identiteto in narodnostno zavest že s prisotnostjo slovenskega jezika v tujejezičnem okolju.

Poleg tega lahko potrdimo tudi hipotezo naloge, da ljudje po manjšinskih medijih segajo kot po dopolnilu k večinskim medijem v madžarskem jeziku zaradi novic o življenju manjšine, poročil in objav o dogodkih in prireditvah znotraj narodne skupnosti.

V Porabju močno prevladujejo mediji večinske skupnosti v madžarskem jeziku, ki vedno bolj vdirajo v zasebna okolja, npr. v družino, kjer se je tradicionalno uporabljal slovenski jezik. Mediji večinskega naroda omogočajo pripadnikom manjšinske skupnosti obveščenost o aktualnem dogajanju v širšem družbenem prostoru, ki je manjšinski mediji ne morejo »prinesti«. Z informiranostjo o dogodkih v širšem družbenem prostoru je mogoče oz. bolj verjetno angažiranje pripadnikov narodne manjšine v njem. Spremljanje medijev večinske skupnosti je torej neizogibno; pomanjkljivost madžarskih dnevnikov pa je, da kljub regionalni naravnosti ne poročajo o dogodkih v manjšinski skupnosti.

Velik problem medijev slovenske manjšine v Porabju sta pomanjkanje finančnih sredstev in časovna omejitev. Brez ustreznih finančnih sredstev se časopis ne more razširiti iz 8 na 12 strani. Podobno tudi radio ne more razširiti svojega programa. Televizijska oddaja Slovenski utrinki pa nič ne more s predvajalnim časom, saj madžarska televizija več ne more dodati, ker je poleg Slovenskih utrinkov je še 12 manjšinskih oddaj.

Največja težava manjšinskih medijev je nedvomno nerazumevanje slovenskega jezika. Kako ohraniti jezik, če ga večina ne govori več? In kaj potem, ko starejših in takih, ki še znajo porabsčino, ne bo več? Večina občinstva, in sicer srednja in starejša generacija, zna le porabsko narečje, prispevkov v knjižnem jeziku pa sploh ne razumejo. Tisti manjši del, ki zna le knjižni jezik, torej mlajša generacija, pa lahko spremlja le časopis Porabje, kjer so članki tudi v knjižnem jeziku, ali oddajo Slovenski utrinki, ki ima podnapise v madžarščini. Radio Monošter oddaja le v porabskem narečju. Tako bodo čez čas, ko ne bo več ljudi, ki govorijo porabsko narečje, manjšinski mediji izgubili svoje občinstvo. Za to pa so odgovorne predvsem družine, ki svojih otrok ne učijo maternega jezika. V šoli otroci ne dosežejo primerne ravni znanja slovenskega jezika, da bi določen prispevek razumeli v celoti. Pri porabskih Slovencih obstaja močna zavest o manjvrednosti narečja in prepričanje, da je knjižni jezik za njih tuji jezik. Ločenost od matičnega naroda je najbolj vplivala na jezikovno in kulturno pripadnost manjšine. Ljudje so se pospešeno učili jezika večine, da bi ji postali enaki. Slovenščina je postala manjvredni, neprimerni kod za javno sporazumevanje in je dobivala vlogo izključno notranjega manjšinskega jezika.

Informiranje v maternem jeziku, prisotnost maternega jezika v tujejezičnem večinskem okolju in učinkovita medijska oskrba ter prenašanje kulturnih vrednot preko medijev so torej

pomemben dejavnik zaviranja akulturacije in asimilacije, ohranjanja jezika in narodnostne identitete ter nadaljnjega razvoja narodnosti.

7 LITERATURA

- Beltram, Peter. 1986. Množični mediji in narodne manjšine. *Razprave in gradivo* (19): 229–240.
- Brumen, Borut. 2000. *Sv. Peter in njegovi časi: Socialni spomini, časi in identitete v istrski vasi Sv. Peter*. Ljubljana: Založba/*cf.
- Busch, Brigitte. 1999. *Der virtuelle Dorfplatz: Minderheitenmedien, Globalisierung und kulturelle Identität*. Klagenfurt: Slowenisches Institut zur Alpen-Adria-Forschung.
- Feltrin, Franci. 2005. *Ko ni več meja: 3. strokovno-znanstveni posvet, Monošter, 29. in 30. oktober 2004: zbornik predavanj*. Ljubljana: Svetovni slovenski kongres.
- Hall, Stuart. 1996. Delo reprezentacije. V *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, (ur.): Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt, 33–84. Ljubljana: Študentska založba.
- Just, Franci. 2001. *Slovensko Porabje*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- --- 2003. *Besede iz Porabja, besede za Porabje*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Komac, Nataša. 2002. *Na meji med jeziki in kulturami: širjenje slovenskega jezika v Kanalski dolini*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Komac, Miran. 1990. *Politična kultura, narodnostna identiteta, migracijski procesi in etnorazvoj – Protislovja narodnostnega razvoja Slovencev v Videmski pokrajini*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- in Dean Zagorac. 2002. *Varstvo manjšin: uvodna pojasnila & dokumenti*. Ljubljana: Društvo Amnesty International.
- Kozar, Marija. 1999. *Etnologija Slovencev na Madžarskem 2*. Budimpešta: Press Publica.
- Madžarski centralni statistični urad. 2010. *Število pripadnikov slovenske manjšine po županijah*. Dostopno prek: <http://www.nepszamlalas.hu/hun/kotetek/04/tabhun/tabl21/load21000.html> (22. april 2010).
- Makarovič, Matej in Rončević, Borut. 2006. Etnične manjšine v slovenskih množičnih medijih. *Družboslovne razprave*. 22 (52): 45–65.
- Mukič, Francek. 1982. *Slovensko Porabje*. Celje: Mohorjeva družba.
- --- 2005. *Porabsko-knjižnoslovensko-madžarski slovar*. Monošter: Zveza Slovencev na Madžarskem.

- Munda Hirnök, Katalin. 1998. *Spremljanje medijev slovenske narodne manjšine v Monoštru. (1992–1995)*. Monošter: Slovenski koledar.
- Muršič, Rajko. 2000. *Trate vaše in naše mladosti. Zgodba o mladinskem rock klubu*. Ceršak: Subkulturni azil.
- Nastran Ule, Mirjana. 2000. *Sodobne identitete v vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Nečak - Lük, Albina. 1993. Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru: primerjalna analiza elementov narodnostne identitete prebivalstva na stičnih območjih obmejnih regij Slovenije, Avstrije, Italije in Madžarske. *Teorija in praksa* (28): 5–14.
- Petrič, Ernest. 1977. *Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin*. Maribor: Založba Obzorja.
- Pierre Swiggers. 2010. *Two concepts of language endangerment: language obsolescence and language death*. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Podrocja/slovenski_jezik/Ogrozenost1.pdf (10. oktober 2009).
- Ružič, Ernest. 1994. Mediji in manjšina. *Slovenski koledar* (4): 83–86.
- Pušnik, Maruša. 1999. Konstrukcija slovenske nacije skozi medijsko naracijo. *Teorija in praksa* 36 (5): 796–808.
- Slavinec, Mitja. 2004. *Meje v glavah in državah*. Murska Sobota: Zveza za tehnično kulturo, RC ZOTKS.
- Trop, Melita. 2002. Manjšina kot subjekt pravnega varstva. *Javna uprava* 38 (3): 429–438.
- Voglar, Dušan, ur. 1993. *Enciklopedija Slovenije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- *Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja* (ZORSSZNM). Ur. l. RS 43/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?stevilka=1836&urlid=200643> (3. marec 2011).

PRILOGE

PRILOGA A: POGOVOR Z MARIJANO SUKIČ, UREDNICO ČASOPISA PORABJE

Kdo je občinstvo časopisa?

Občinstvo oziroma bralci časopisa so v glavnem porabski Slovenci, ki živijo po porabskih vaseh, oziroma tisti porabski Slovenci, ki so se zaradi takih ali drugačnih razlogov izselili iz Porabja. V glavnem, če pogledamo starostno strukturo naših bralcev, je to predvsem srednja in starejša generacija, ki ji je materinščina še slovenščina, pravzaprav slovenski porabski govor. Nekaj malega se časopisa poslužujejo tudi mladi, ampak zdi se mi, da mlajša generacija bolj malo posega po tem časopisu. Če pogledamo izobrazbeno strukturo, smo na podlagi neke raziskave ugotovili, da je izobrazbena struktura naših bralcev precej nizka, kajti približno 70 odstotkov naših bralcev ima ali osnovnošolsko izobrazbo ali končano poklicno šolo in le 15 odstotkov srednjo šolo, se pravi maturo ali visokošolsko oziroma univerzitetno izobrazbo.

Dostopnost do časopisa?

Na eni strani gre za časopis kot navaden medij. Bralci pridejo do časopisa preko dveh možnosti. V porabskih vaseh imamo lastne distributerje, ki ta časopis na podlagi seznama naročnikov raznašajo vsakemu na dom, drugi Slovenci tukaj na Madžarskem oziroma tisti, ki so naročeni na časopis iz Slovenije, Avstrije ali recimo Združenih držav, dobivajo časopis po pošti. Naslednja možnost, da lahko bralci pridejo do časopisa, je tudi internet.

Ali imate kakšno raziskavo o spremljanju časopisa?

Raziskava je bila opravljena pred desetimi leti, in sicer Javni sklad za manjšine v Budimpešti, ki delno financira naš časopis, je naročil raziskavo pri vseh manjšinskih časopisih, da bi se prepričali, ali gre ta denar v dobre roke. Takrat so se naši bralci, če jih primerjamo s tem, kako so se odzvali bralci drugih časopisov, precej dobro odzvali, saj je približno 37 odstotkov bralcev odposlalo vprašalnike raziskave. Boljši rezultat so imeli samo Hrvati. V glavnem smo ugotovili, kar sem že prej rekla, da časopis bereta predvsem starejša in srednja generacija, v večji meri ga berejo ženske kot moški. Drugih raziskav mi nismo delali, imamo pa nekaj povratnih informacij s terena, kajti precej smo med ljudmi, se z njimi pogovarjamo. Seveda se tu postavlja vprašanje, komu je ta časopis namenjen. Ta časopis, tudi na začetku, ko se je uredništvo ustanovilo, je bil namenjen predvsem tistim ljudem, ki so še vešči slovenščine, ki

imajo neko slovensko identiteto. Je pa to populacija, ki nikoli ni imela pouka slovenskega knjižnega jezika, se pravi starejša generacija, srednja generacija je ta pouk že imela, ampak s kakšnim rezultatom, o tem zdaj rajši ne bi razpravljala.

Kakšna je jezikovna politika časopisa?

Ko smo načrtovali uredniško politiko, je bil eden od predpogojev, da mora biti časopis pisan v obeh zvrsteh slovenskega jezika, se pravi v tukajšnji domači govorici, porabskem dialektu, in v knjižni slovenščini. Vprašanje pa je, kako najti neko sorazmerje med tema dvema zvrstema. Naši bralci, predvsem starejši, bi radi videli, da je časopis skoraj popolnoma v narečju, kajti njim je tako lažje dostopen. Ker pa časopis pošiljamo v Slovenijo in drugod po zamejstvu, kjer bralci porabščine ne obvladajo, smo skoraj prisiljeni, da se časopis piše tudi v knjižni slovenščini. Je pa cilj tudi to, da tako knjižno slovenščino približujemo našim bralcem. To se lahko naredi na več načinov. Npr. pri knjižnem besedilu, ko menimo, da ljudje določenih izrazov še niso srečali in jih ne poznajo, v oklepaju navedemo madžarski izraz ali razlago v narečju. Nekaj časa smo praticirali tudi slovarček na zadnji strani časopisa, kjer smo zbrali nekaj pomembnih oziroma najbolj pogostih izrazov v knjižnem jeziku, ki so bili v tisti številki, in z njim so si ljudje lahko pomagali. Seveda je knjižna slovenščina nujna, kajti če pogledamo vsebino časopisa, določenih vsebin ne moremo napisati v narečju. Pri nekaterih stvareh umanjka besedišče, sploh ko gre za bolj 'moderne' vsebine. Kajti vemo, da se je porabščina v glavnem ohranjala doma, v družinah, v cerkvi, in da je bilo to predvsem kmetijsko območje, zato se tudi izrazoslovje omejuje na ta področja. Če segaš po politiki, po javnem življenju, potem si pri vsebinah v zadregi, kako se izraziti v narečju.

PRILOGA B: POGOVOR Z IBOLYO DONCSE CZ, UREDNICO TELEVIZIJSKE ODDAJE SLOVENSKI UTRINKI

Kdo je občinstvo oddaje?

Oddaje so namenjene predvsem porabskim Slovencem, gledalcem v Sloveniji in predstavnikom večinskega madžarskega naroda.

Ali imate kakšne podatke o spremljanju oddaje?

Manjšinske oddaje madžarska televizija že od samih začetkov predvaja ob neprimernem času. Tako lahko spremlja naše oddaje največkrat le starejša generacija, ki je zgodaj popoldne doma. Prednost današnjega časa je, da so oddaje na razpolago tudi na internetu. Kar se tiče gledanosti manjšinskih oddaj, so na podlagi meritev madžarske televizije Slovenski utrinki na drugem ali tretjem mestu med sedmimi narodnostnimi oddajami. Tako gledalci iz Porabja kakor iz Slovenije nam ustno poročajo, kdaj so videli kakšno oddajo.

Kakšna je jezikovna politika uredništva?

Uredništvo se trudi, da bi ustreglo tako domačim gledalcem, ki poznajo le porabsko narečje, kakor tudi občinstvu v Sloveniji. Pri različnih temah se odločamo za različne jezikovne zvrsti, tako na primer, kadar gre za porabsko tematiko oz. tematiko, ki jo je mogoče predstaviti tudi v narečju, izberemo porabsko narečje. Razumevanje knjižnih prispevkov Porabcem olajšajo podnapisi v madžarskem jeziku. Kadar gre za madžarskega sogovornika, so podnapisi v knjižni slovenščini, predvsem zaradi gledalcev v matici. Posebno skrb posvečamo razmerju obeh jezikovnih zvrsti, saj se moramo truditi tudi za razvoj znanja knjižnega jezika med porabskimi Slovenci.

Kaj menite o vlogi manjšinskih medijev?

Glavna vloga manjšinskih medijev ni le informiranje, ampak predvsem ohranjanje maternega jezika, manjšinske kulture in krepitev narodne zavesti. Televizijske oddaje privlačijo občinstvo, saj lahko na zaslonih vidijo tudi slike, ob govorjeni besedi lahko vidijo posnetke o svojih znancih, vaseh in prireditvah. Arhiv prispevkov je dragocen, saj dokumentira življenje ob slovensko-madžarski meji in prizadevanja, dosežke slovenske skupnosti ter usode, tegobe in veselje porabskih posameznikov.

PRILOGA C: POGOVOR S FRANCEKOM MUKIČEM, UREDNIKOM RADIA MONOŠTER

Kdo je občinstvo radijskih oddaj?

Moram povedati, da naš radio poslušata srednja in starejša generacija. Ti ljudje radio radi poslušajo, večinoma tudi radi govorijo. In to je neke vrste javna spoved. Česar niso smeli javno povedati 50 let, recimo o deportacijah se ni smelo govoriti, na primer kako so jih politično preganjali zaradi tega, ker so Slovenci, ker so živeli ob meji. Danes vse to lahko povejo. Ta srednja in starejša generacija, ki jima je še nekaj do svojega maternega jezika, naše oddaje radi poslušata. So pa taki, ki tega ne marajo, ki *a priori* vnaprej zavračajo vse, kar je slovenskega, so tudi taki, ki naših oddaj ne poslušajo iz protesta. Večina pa nas rada posluša.

Dostopnost do oddaj?

Problem je predvsem s frekvenco. Naše oddaje so slišne le v 30-kilometrski razdalji od Monoštra, se pravi, da madžarski Slovenci, ki živijo izven Porabja, oddaj žal ne morejo spremljati.

Ali imate kakšne podatke o spremljanju oddaje?

Uradnih podatkov o spremljanju oddaj nimamo, smo pa veliko med ljudmi, ki nam sporočajo, ali poslušajo naš radio in katere vsebine radi spremljajo.

Kakšna je jezikovna politika uredništva?

Pri nas informiranje niti ni glavno, ampak bolj uporaba maternega jezika in ohranjanje kulture. Za nas je najpomembnejši jezik, ker vsi vemo, da je zelo močna asimilacija. In radio ima prednost, da se to, kar govorimo, tudi sliši. Oddaje so v porabskem narečju, saj naše občinstvo ne obvlada knjižne slovenščine. Tudi novice so povedane v narečju.

PRILOGA Č: VPRAŠALNIK

Spoštovani,

v okviru dodiplomskega študija na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani pripravljam diplomsko nalogo o spremljanju manjšinskih medijev v Porabju.

Prijazno Vas prosim, da si vzamete nekaj časa, natančno preberete navodila in izpolnite naslednji vprašalnik.

Zbrani podatki so anonimni in so namenjeni izključno raziskovalnemu delu.

Prosim, če izpolnjen vprašalnik v priloženi kuverti pošljete na dani naslov najpozneje do 31. oktobra (petek) 2008.

Za Vaše sodelovanje se že vnaprej lepo zahvaljujem,

Nikoletta Vajda

Monošter, 16. oktobra 2008

* * *

Tisztelt Olvasók!

A ljubljanaí Társadalomtudományi Egyetemen folytatott tanulmányaim keretében diplomamunkát készítek a Rába-vidéki kisebbségi média figyelemmel kíséréséről.

Tisztelettel kérem Önöket, hogy szánjanak rá egy kis időt, és a kérdések alapos elolvasását követően töltsék ki a mellékelt kérdőívet.

A kérdőív névtelen, a kapott adatok kizárólag kutatói célra szolgálnak.

Kérem, hogy a kitöltött kérdőívet a mellékelt megcímezett borítékban szíveskedjenek postára adni legkésőbb 2008. október 31-ig (péntek).

Együttműködésüket előre is köszönöm.

Tisztelettel:

Vajda Nikoletta

Szentgotthárd, 2008. október 16.

1. Leto rojstva: _____.

2. Medije v katerem jeziku spremljate? Prosim, označite.

1. Spremljam medije v slovenskem jeziku.
2. Spremljam medije v madžarskem jeziku.
3. Spremljam medije v obeh jezikih.

3. Katere medije spremljate? Prosim, označite jih.

1. Časopis *Porabje*
2. Radio *Monošter*
3. Televizijsko oddajo *Slovenski utrinki*
4. *SLO1*
5. *SLO2*
6. *Muravidéki Magyar Rádió*
7. *MTV1*
8. *MTV2*
9. *TV2*
10. *RTL KLUB*
11. Drugo (prosim, napišite, kaj): _____

4. Zakaj spremljate naštete medije? Prosim, zapišite.

	Naštete medije spremljam, ker
Časopis <i>Porabje</i>	
Radio <i>Monošter</i>	
Televizijska oddaja <i>Slovenski utrinki</i>	

5. Če naštetih medijev ne spremljate, prosim, zapišite, zakaj.

	Naštetih medijev ne spremljam, ker
Časopis <i>Porabje</i>	
Radio <i>Monošter</i>	
Televizijska oddaja <i>Slovenski utrinki</i>	

6. V katerem jeziku spremljate našete vsebine? Prosim, označite s križcem.

	V slovenskem knjižnem jeziku	V porabščini	V madžarščini
Politika			
Kultura			
Vsebine o umetnosti			
Izobraževalne vsebine			
Življenjske zgodbe			
Otroške/mladinske vsebine			
Športne vsebine			
Zabavne vsebine			

7. Katere vsebine spremljate zaradi jezika? Prosim, naštejte.

8. Katere vsebine spremljate zaradi zanimanja? Prosim, naštejte.

9. Katerih vsebin manjšinskih medijev ne spremljate zaradi naštetih razlogov? Prosim, zapišite.

	Vsebine manjšinskih medijev, ki jih ne spremljam
1. Ker ne znam slovenskega knjižnega jezika	
2. Ker ne znam porabsko	
3. Ker me ne zanimajo	

10. Katere vsebine pogrešate pri naštetih medijih? Prosim, zapišite.

	Vsebine, ki jih pogrešam
Časopis <i>Porabje</i>	
Radio <i>Monošter</i>	
Televizijska oddaja <i>Slovenski utrinki</i>	

1. Születési év: _____.

2. Milyen nyelvű médiát olvas, hallgat, illetve néz? Kérem, jelölje meg.

1. A szlovén nyelvű médiát.
2. A magyar nyelvű médiát.
3. A szlovén és a magyar nyelvű médiát is.

3. Mely médiát olvassa, hallgatja, illetve nézi? Kérem, jelölje meg. (Több is megjelölhető).

1. *Porabje* újság
2. Radio *Monošter*
3. *Slovenski utrinki*
4. *SLO1*
5. *SLO2*
6. *Muravidéki Magyar Rádió*
7. *MTV1*
8. *MTV2*
9. *TV2*
10. *RTL KLUB*
11. Egyéb (kérem, sorolja fel): _____

4. Miért kíséri figyelemmel a felsorolt médiumokat? Kérem, írja a rubrikákba.

	A felsorolt médiumokat figyelemmel kísérem, mert
<i>Porabje</i> újság	
Radio <i>Monošter</i>	
<i>Slovenski utrinki</i>	

5. Amennyiben a felsorolt médiumokat nem kíséri figyelemmel, kérem fejtse ki, milyen okból.

	A felsorolt médiumokat nem kísérem figyelemmel, mert
<i>Porabje</i> újság	
Radio <i>Monošter</i>	
<i>Slovenski utrinki</i>	

6. Mely nyelven kíséri figyelemmel a felsorolt témákat? Kérem, jelölje x-szel a megfelelő válaszokat.

	Szlovén irodalmi nyelven	Rábavidéki nyelvjárásban	Magyar nyelven
Politika			
Kultúra			
Művészetről szóló összeállítások			
Ismeretterjesztő összeállítások			
Emberi történetek			
Gyermekeknek szóló, illetve ifjúsági összeállítások			
Sport			
Szórakoztató jellegű összeállítások			

7. Mely témákat kíséri figyelemmel a nyelv miatt? Kérem sorolja fel.

8. Mely témákat kíséri figyelemmel, mert érdekesnek tartja azokat? Kérem sorolja fel.

9. A kisebbségi médiumok mely tartalmú témáit nem kíséri figyelemmel az alább felsorolt okok miatt? Kérem sorolja fel.

	A kisebbségi médiumok témái, melyeket nem kísérek figyelemmel:
1. Mivel nem értem a szlovén irodalmi nyelvet	
2. Mivel nem értem a rábavidéki nyelvjárást	
3. Mert nem tartom érdekesnek	

10. Mely témákat hiányolja a felsorolt médiumokban? Kérem sorolja fel.

	A következő témákat hiányolom:
<i>Porabje</i> újság	
Radio <i>Monošter</i>	
<i>Slovenski utrinki</i>	

